

Звіт
Державного комітету
фінансового моніторингу
2008
УКРАЇНА

Звіт

**Державного комітету
фінансового моніторингу України
за 2008 рік**

Шановні колеги!

Завершено черговий рік діяльності Державного комітету фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг України, Комітет). Як підрозділ фінансової розвідки Держфінмоніторинг України, в межах своєї компетенції, активно веде та постійно удосконалює методи дослідження фінансових операцій на предмет їх належності до відмивання коштів та/або фінансування тероризму.

Слід відмітити, що минулий, 2008 рік, відзначився двома ключовими подіями в діяльності Держфінмоніторингу України.

По-перше, 25 вересня 2008 року, в першому читанні, Верховною Радою України було ухвалено проект закону «Про внесення змін до Закону України

«Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». За ухвалення законопроекту проголосували 76,7% народних депутатів.

Законопроект був розроблений Держфінмоніторингом України спільно з усіма учасниками національної системи протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму з метою імплементації міжнародних стандартів боротьби із відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму, а також на виконання вимог Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

Прийняття даного законопроекту повинно сприяти вдосконаленню нормативно-правового забезпечення

національної системи боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

По-друге, з 22 вересня по 1 жовтня в Україні був проведений Третій раунд оцінки експертів Спеціального комітету Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL).

Україна завжди була надійним і послідовним партнером міжнародних організацій протидії фінансовим злочинам, що підтверджується успішним проведенням двох попередніх раундів оцінки нашої держави експертами MONEYVAL. Подібні оцінки нашої держави неодноразово проводились не лише Комітетом MONEYVAL, але й FATF, ЄБРР, Світовим банком, Міжнародним Валютним Фондом та іншими спеціалізованими установами.

Поряд з цим, Держфінмоніторинг України продовжує активну взаємодію з підрозділами фінансових розвідок багатьох держав світу та вдячний нашим партнерам із більш як 100 держав, які сприяють виявленню та протидії відмиванню «брудних» коштів та фінансуванню тероризму.

Саме тому, з метою забезпечення ефективної участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна, постановою Кабінету Міністрів

України від 13.09.2008 №1371 «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна», Кабінет Міністрів України доручив Державному комітету фінансового моніторингу України представляти інтереси нашої держави в Егмонтській групі підрозділів фінансової розвідки.

Необхідність внесення змін обумовлена представництвом інтересів держави Держфінмоніторингом України у міжнародних установах, що задіяні в сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, а саме, з Егмонтською групою.

Отже, представлений Вам звіт про роботу Держфінмоніторингу України (підрозділу фінансової розвідки) містить результати кропіткої праці фахівців Комітету протягом 2008 року. Наразі, розбудова національної системи протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, триватиме і надалі, а Державний комітет фінансового моніторингу України забезпечить виконання взятих на себе зобов'язань.

Голова Державного комітету
фінансового моніторингу України

Ігор ЧЕРКАСЬКИЙ

Зміст

Розділ 1		
Розділ 2	Передмова	2
Розділ 3	1. Про Держфінмоніторинг України	6
Розділ 4	2. Розвиток законодавчої бази з питань протидії «відмиванню» коштів та боротьби з фінансуванням тероризму	10
Розділ 5	3. Статистика отриманих повідомлень	12
Розділ 6	3.1. Загальна динаміка отриманих повідомлень	12
Розділ 7	3.2. Динаміка отриманих повідомлень в розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу	14
Розділ 8	4. Аналітична діяльність	16
Розділ 9	4.1. Процес аналізу інформації	16
Розділ 10	4.2. Схеми «відмивання»	17
Розділ 11	4.3. Типології	25
	5. Узагальнені матеріали	26
	5.1. Розгляд правоохоронними органами узагальнених матеріалів	26
	5.2. Приклади вироків суду	28
	6. Розвиток інформаційних систем	29
	6.1. Розвиток ЄІС ФМ	29
	6.2. Створення автоматизованої корпоративної системи ФІННЕТ	30

7.	Функціонування регіональних підрозділів	31
7.1.	Результати роботи регіональних підрозділів	31
7.1.1.	Взаємодія з суб'єктами первинного фінансового моніторингу ...	31
7.2.	Взаємодія з регіональними підрозділами державних органів	32
7.2.1.	Взаємодія з регіональними підрозділами правоохоронних органів	32
8.	Міжвідомча взаємодія	33
8.1.	Взаємодія з регуляторами та іншими державними органами	33
8.2.	Координація дій суб'єктів фінансового моніторингу	34
8.3.	Діяльність міжвідомчої робочої групи	36
8.4.	Методичне забезпечення, навчання суб'єктів фінансового моніторингу	38
9.	Навчально-методичний центр Держфінмоніторингу України	39
10.	Міжнародна взаємодія	40
10.1.	Робота з міжнародними організаціями	40
10.1.1.	Співробітництво з FATF	40
10.1.2.	Співробітництво з Егмонтською групою	41
10.1.3.	Співробітництво з Радою Європи / Європейською комісією	41
10.1.4.	Співробітництво з Євразійською групою	42
10.1.5.	Інші міжнародні заходи	43
10.1.5.1.	Надання технічної допомоги іншим ПФР	43
10.2.	Обмін інформацією з ПФР	44
11.	Плани на 2009 рік. Перспективи розвитку	46
	Перелік скорочень	47

1. Про Держфінмоніторинг України

Боротьба з відмиванням коштів є для кожної держави питанням національної безпеки.

Першим кроком створити в Україні систему боротьби з відмиванням грошей, що носила організаційний характер, можна вважати Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо посилення боротьби з приховуванням неоподаткованих доходів, а також відмиванням доходів, одержаних незаконним шляхом» від 22 червня 2000 року № 813. Відповідно до цього Указу на Державну податкову адміністрацію України покладалося завдання забезпечувати виявлення фактів приховування від оподаткування або маскуванню незаконного походження доходів, виявлення їх справжнього характеру і джерел набуття, місцезнаходження і переміщення, розміру, використання, в тому числі для здійснення підприємницької, іншої господарської, інвестиційної, благодійної діяльності, розрахункових і кредитних операцій.

Наприкінці 2002 року з метою створення цілісної національної системи

протидії легалізації (відмиванню) доходів було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», положеннями якого закріплені завдання, функції та права Державного комітету фінансового моніторингу України. Прийнятий Закон набрав чинності 12 червня 2003 року та у подальшому був суттєво доопрацьований та зазнав багато змін.

З метою забезпечення максимальної незалежності підрозділу фінансової розвідки України у прийнятті рішень Указом Президента України від 28 вересня 2004 року № 1144 «Про Державний комітет фінансового моніторингу України» на базі Державного департаменту фінансового моніторингу у складі Міністерства фінансів України утворено Державний комітет фінансового моніторингу України – центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом.

У своїй діяльності Держфінмоніторинг України керується Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» та використовує рекомендації міжнародних організацій, які спрямовані на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Держфінмоніторинг України досліджує фінансові операції на предмет їх належності до відмивання коштів та/або фінансування тероризму. При цьому, Держфінмоніторинг України направляє до правоохоронних органів інформацію про фінансові операції, які потенційно можуть бути пов'язані із відмиванням «брудних» коштів чи фінансуванням тероризму, а також інформацію про пов'язані з ними фінансові операції.

Символіка Держфінмоніторингу України

Процес легалізації «брудних» коштів часто є досить складною розгалуженою схемою «обороту» грошей, внаслідок якого приховується злочинне походження капіталів. Тому ефективна протидія легалізації злочинних доходів можлива лише при належній координації дій всіх учасників національної системи протидії відмиванню коштів як на національному, так і на регіональному рівні.

Фінансування

Фінансування видатків Держфінмоніторингу України у 2008 році здійснювалося з державного бюджету в межах затверджених у Законі України «Про Державний бюджет України на 2008 рік» бюджетних асигнувань.

У 2008 році, відповідно до отриманих з державного бюджету асигнувань, Держфінмоніторингом України були здійснені видатки в сумі 49 158,1 тис. грн. Структура використання вказаних коштів наведена в наступній таблиці.

Структура використання бюджетних асигнувань Держфінмоніторингу України в 2007 році

Напрямок витрат	Сума, в тис. грн.
Виплата заробітної плати та нарахувань на неї	31 410,8
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	2 152,1
Оплата видатків на відрядження	504,7
Утримання Навчально-методичного центру Держфінмоніторингу України	1 398,5
Інші видатки для забезпечення діяльності та функціонування Державної інформаційної та інформаційно-аналітичної системи Держфінмоніторингу України	13 692,0
Разом	49 158,1

Оплата праці

Розмір та структура оплати праці працівників Держфінмоніторингу України

визначається Кабінетом Міністрів України. Відповідним рішенням Уряду з 1 лютого 2008 року посадові оклади спеціалістів та керівників середньої ланки Держфінмоніторингу збільшені на 45%. Середня заробітна плата працівників Держфінмоніторингу за 2008 рік склала 4 900 гривень. Поряд з цим, слід зазначити, у порівнянні з 2007 роком середня заробітна плата спеціалістів, керівників середньої ланки Держфінмоніторингу України станом на листопад 2008 року збільшилась на 25%.

Штатна чисельність

Штатна чисельність Держфінмоніторингу України станом на 31 грудня 2008 року становить **338** осіб, у тому числі **162** – в регіонах. У Держфінмоніторингу України працює **341** працівник, у тому числі, 3 працівники – за строковим трудовим договором (з них: **178** – у центральному апараті, **163** – у регіонах). Протягом 2008 року кількість працюючих збільшилась на **72** особи.

За статтю в Держфінмоніторингу України працює: **196** осіб – чоловіки та **145** – жінки. Серед керівного складу – **61** чоловік та **26** жінок.

Всього – 341 особа, середній вік – 37 років:

– 43%

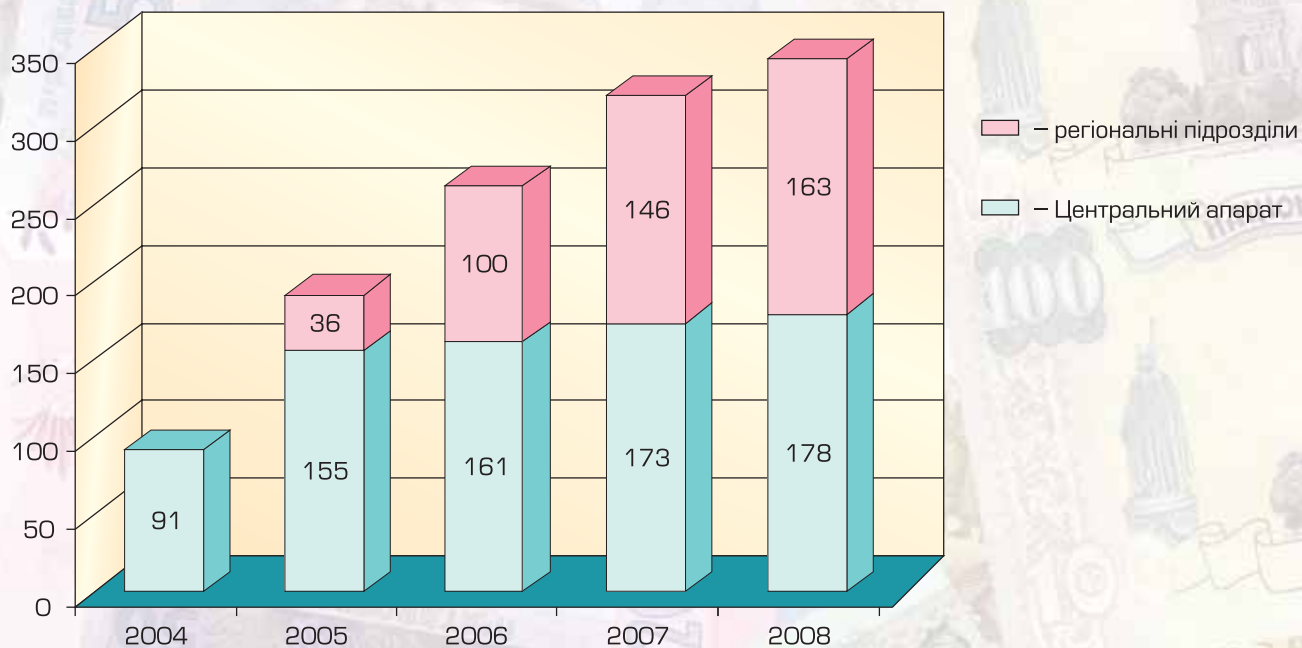
– 57%

Середній вік працівників Держфінмоніторингу України складає **37** років.

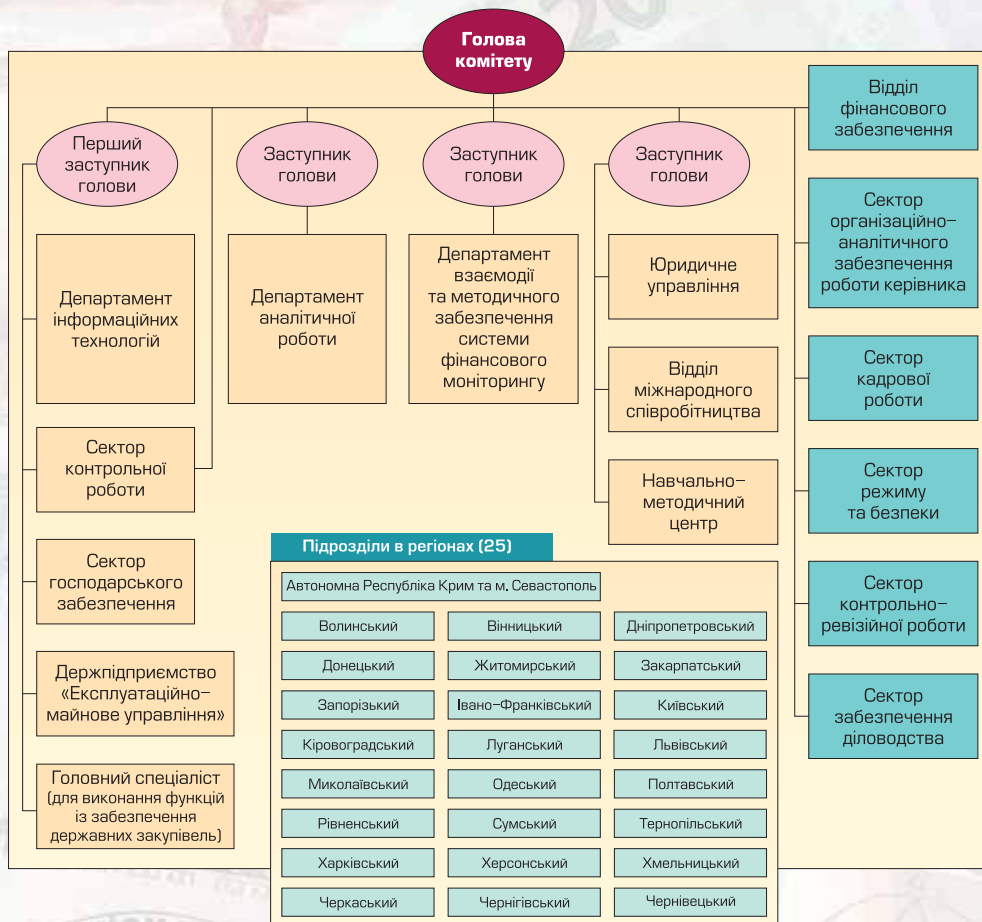
Кадровий склад Держфінмоніторингу України сформовано з висококваліфікованих спеціалістів, усі мають вищу освіту.

Призначення осіб для роботи в Держфінмоніторингу України здійснюється шляхом конкурсного відбору відповідно до Положення про проведення конкурсу. Інформація щодо проведення конкурсу та його умови друкується в засобах масової інформації, а також розміщується на Веб-сайті Держфінмоніторингу України.

Динаміка фактичної чисельності працівників Держфінмоніторингу України в 2004–2008 роках

Структура Держфінмоніторингу України

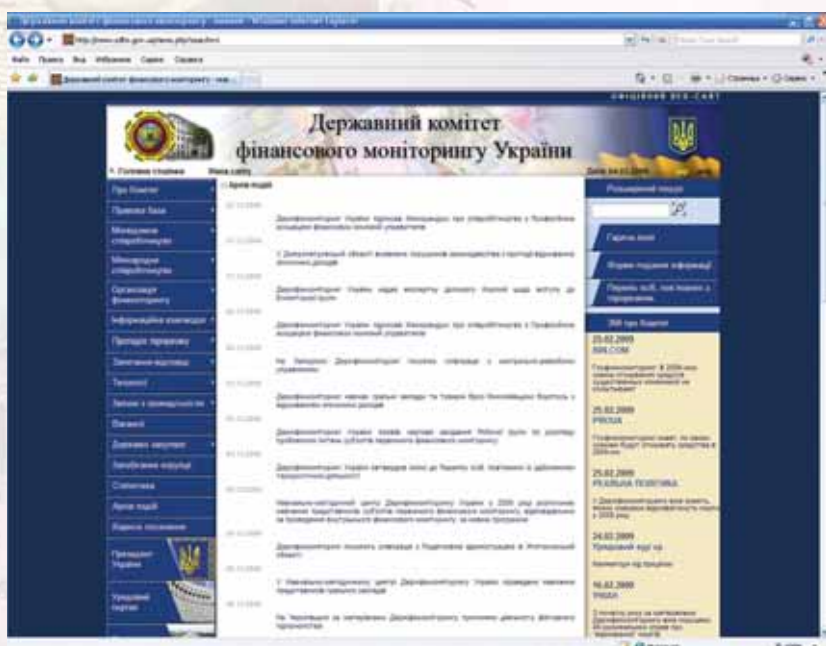

Протягом 2008 року у Держфінмоніторингу України проведено **6** засідань конкурсних комісій на заміщення вакантних посад державних службовців, у конкурсі прийняли участь **79** осіб, за результатами конкурсу були призначені **72** особи та переведені на вищі посади **2** державних службовці Держфінмоніторингу України.

З метою набуття практичного досвіду, перевірки професійного рівня, а також для просування по службі у Держфінмоніторингу України проводиться стажування державних службовців, за підсумками якого **12** працівників Комітету були переведені на вищі посади.

Станом на 1 січня 2008 року діють всі **25** Регіональних відділи, а саме: у АР Крим, а також Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій та Чернігівській областях.

Офіційний веб-сайт Держфінмоніторингу України
<http://www.sdfm.gov.ua>

Для консультацій з громадськістю

З метою виконання Указу Президента України від 31.07.2004 № 854/2004 «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та постанови Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» при Держфінмоніторингу України діє Громадська рада.

Слід зазначити, що за рішенням Громадської ради до її складу протягом 2008 року було включено 2 нових представники, зокрема, від Українського національного комітету міжнародної торгової палати та Асоціації учасників електронного бізнесу України. Таким чином, на сьогодні, до складу Громадської ради входять представники 9 громадських організацій.

Під час засідань Громадської ради обговорюються проекти нормативно-правових актів, що розроблені Держфінмоніторингом України та винесені на розгляд громадськості, актуальні питання діяльності Комітету та проблемні питання суб'єктів первинного фінансового моніторингу – представників Громадської ради.

На офіційному веб-сайті Держфінмоніторингу України розміщується інформація про діяльність Держфінмоніторингу. Крім того, з метою відкритості у своїй діяльності Держфінмоніторинг України постійно висвітлює інформацію в ЗМІ.

2. Розвиток законодавчої бази з питань протидії «відмиванню» коштів та боротьби з фінансуванням тероризму

Протягом 2008 року Держфінмоніторингом України постійно проводилась робота з удосконалення нормативно-правової бази, якою регулюються правовідносини у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Так, протягом 2008 року, Держфінмоніторингом України приймалися накази, меморандуми, вносились пропозиції та зауваження до законопроектів та проектів постанов Кабінету Міністрів України.

Держфінмоніторингом України протягом звітного періоду було прийнято 280 наказів з питань основної діяльності, 100 розпоряджень та 6 меморандумів щодо співробітництва у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Спільно з Національним банком України з метою удосконалення правового регулювання національної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму було розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».

Законопроект розроблений з метою імплементації в національне законодавство нової редакції Сорока рекомендацій FATF, 9 спеціальних рекомендацій FATF по боротьбі з фінансуванням тероризму, а також положень прийнятої на їх основі Директиви Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу 2005/60/ЄС від 26 жовтня 2005 року «Про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму». Проект закону погоджено з 13

зацікавленими центральними органами виконавчої влади та Національним банком України.

6 серпня 2008 року проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» схвалено на засіданні Кабінету Міністрів України та 18 серпня внесено на розгляд Верховної Ради України, де його зареєстровано за № 3062 від 19.08.2008.

25 вересня 2008 року проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» прийнятий Верховною Радою України за основу у першому читанні, набравши 345 голосів народних депутатів.

Розробленим законопроектом передбачається створення в державі ефективної системи запобігання проникнення в легальний бізнес кримінальних доходів, шляхом впровадження нової редакції Сорока рекомендацій FATF та 9 спеціальних рекомендацій FATF.

Новий законопроект розроблений з урахуванням останніх змін у міжнародному праві, зауважень і пропозицій до попередніх проектів, які висловлювались Науково-експертним управлінням Верховної Ради України, народними депутатами.

Законопроектом запроваджується новий підхід щодо визначення суб'єктів первинного фінансового моніторингу України (фінансових посередників).

Так, зазначеним проектом, серед іншого, передбачається:

1. Встановити обов'язок суб'єктів

первинного фінансового моніторингу вживати посилені застережні заходи стосовно клієнтів, діяльність яких свідчить про підвищений ризик проведення ними операцій з легалізації (відмивання) доходів та фінансування тероризму. Зокрема, такі заходи мають вживатись у разі встановлення і здійснення ділових відносин із іноземними політичними діячами та іноземними фінансовими установами.

2. Розширити перелік суб'єктів первинного фінансового моніторингу за рахунок нотаріусів, адвокатів, суб'єктів підприємницької діяльності, що надають юридичні послуги, торговців нерухомістю (ріелтерів), операторів поштового зв'язку (в частині здійснення ними переказу грошей), торговців дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, аудиторів, аудиторських фірм, юридичних осіб, які проводять будь-які лотереї, суб'єктів підприємницької діяльності, що надають послуги з бухгалтерського обліку, та деяких інших представників не фінансових професій.

3. У зв'язку з розширенням переліку суб'єктів первинного фінансового моніторингу законопроектом розширюється відповідно перелік суб'єктів державного фінансового моніторингу, які здійснюють функції регулювання і нагляду. Перелік державних регуляторів передбачається доповнити міністерствами економіки, юстиції, фінансів, транспорту та зв'язку та Спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань фінансового моніторингу.

Тобто за проектом Держфінмоніторинг України визначено державним регулятором щодо фінансових посередників, щодо яких не визначено державного регулятора (на період до визначення таких державних регуляторів).

4. Закласти основну процедуру здійснення розподілу конфіскованих активів,

одержаних внаслідок легалізації (відмивання) доходів або фінансування тероризму, згідно з яким кошти, одержані Україною відповідно до угоди про розподіл конфіскованих активів, зараховуються до державного бюджету.

5. Запровадити механізм зупинення фінансових операцій, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів.

З метою реалізації 9-ї Спеціальної рекомендації FATF по боротьбі з фінансуванням тероризму на Державну митну службу покладається обов'язок повідомляти про випадки перевезення через державний кордон готівки, обігових грошово-кредитних документів, дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виробів з них, а також культурних цінностей.

Законопроектом запроваджується механізм зупинення фінансових операцій, пов'язаних не тільки з фінансуванням тероризму, але й з відмиванням коштів. Так, за новим проектом Держфінмоніторинг України має право зупинити підозрілу фінансову операцію на 19 робочих днів.

Впровадження механізму зупинення фінансових операцій, щодо яких є підозри, що вони вчиняються з метою відмивання «брудних» доходів, забезпечить можливість заморожувати на рахунках відповідні кошти, що є необхідним для запобігання їх відтоку, у першу чергу, за кордон. Цей захід також неодмінно підвищить ефективність всієї системи фінансового моніторингу, адже правоохоронні органи будуть мати всі необхідні умови для забезпечення майбутньої конфіскації «брудних» грошей.

Визначено новий підхід щодо управління ризиками за результатами фінансових операцій, оцінювання цих ризиків та вжиття відповідних заходів, і як результат поглиблена ідентифікація суб'єктів.

Держфінмоніторинг України за погодженням з відповідними державними регуляторами наділено повноваженнями

- Розділ 1
- Розділ 2
- Розділ 3
- Розділ 4
- Розділ 5
- Розділ 6
- Розділ 7
- Розділ 8
- Розділ 9
- Розділ 10
- Розділ 11

приймати участь у підготовці або проведенні перевірок діяльності фінансових посередників у сфері протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму.

Прийняття цього проекту Закону дозволить:

- у повному обсязі виконати взяті Україною на себе зобов'язання перед світовою спільнотою;
- наблизити національну фінансову систему до міжнародних правових стандартів прозорості;
- стимулювати приток інвестицій у національну економіку з боку економічно-розвинених країн;
- зменшити долю тіньового сектору в економіці;
- зробити фінансову систему України здатною протистояти відмиванню «брудних» грошей та можливим випадкам її використання для фінансування тероризму.

Поруч з цим, з власної ініціативи Держфінмоніторингом України розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України

«Про доповнення пункту 3 переліку центральних органів виконавчої влади, відповідальних за виконання зобов'язань, що впливають із членства України в міжнародних організаціях», яка прийнята Кабінетом Міністрів України 8 жовтня 2008 року за № 900.

Необхідність підготовки постанови обумовлена представництвом інтересів держави Держфінмоніторингом України у міжнародних установах з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Постанова спрямована на забезпечення ефективної участі Держфінмоніторингу України у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна, і передбачає розширення переліку Міжнародних організацій, що не входять до системи ООН, Егмонтської Групи підрозділів фінансової розвідки. Представником України у зазначеній організації визначено Держфінмоніторинг України.

3. Статистика отриманих повідомлень

3.1. Загальна динаміка отриманих повідомлень.

Держфінмоніторинг України отримує від фінансових посередників інформацію про фінансові операції, які відповідно до законодавства підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу або щодо яких є підозри у причетності до відмивання коштів та фінансування тероризму.

Всього з початку експлуатації системи отримано **4 713 301** повідомлення, з яких за 2008

рік отримано та оброблено **1 083 461** повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу.

Обсяг інформування суб'єктами

Динаміка інформування СПФМ про фінансові операції в 2005–2008 роках

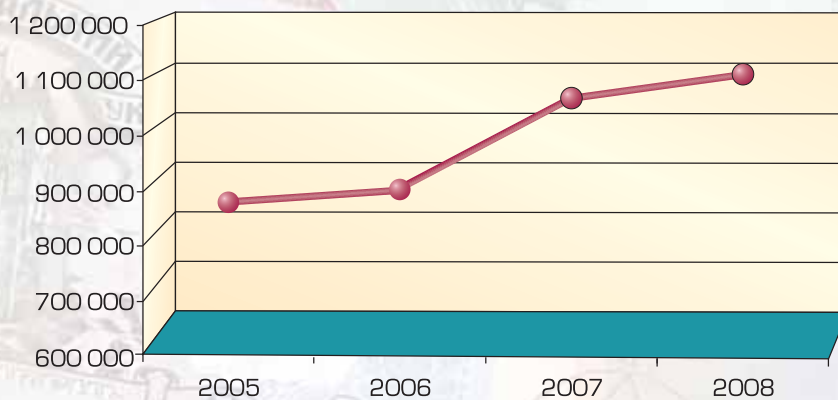
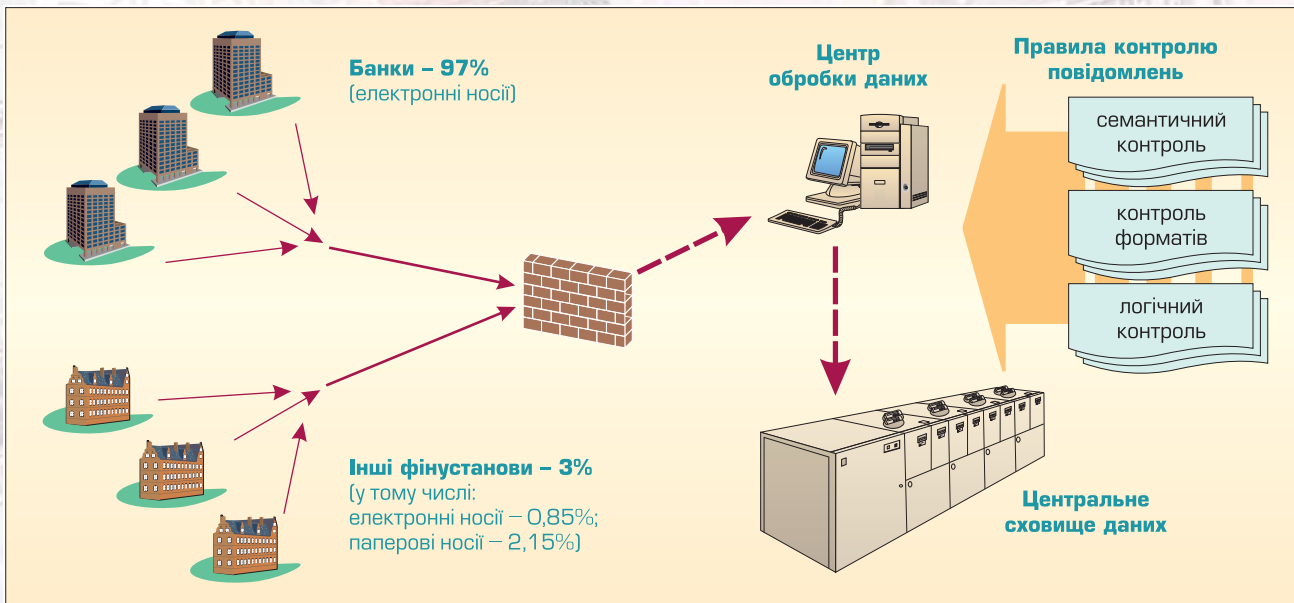
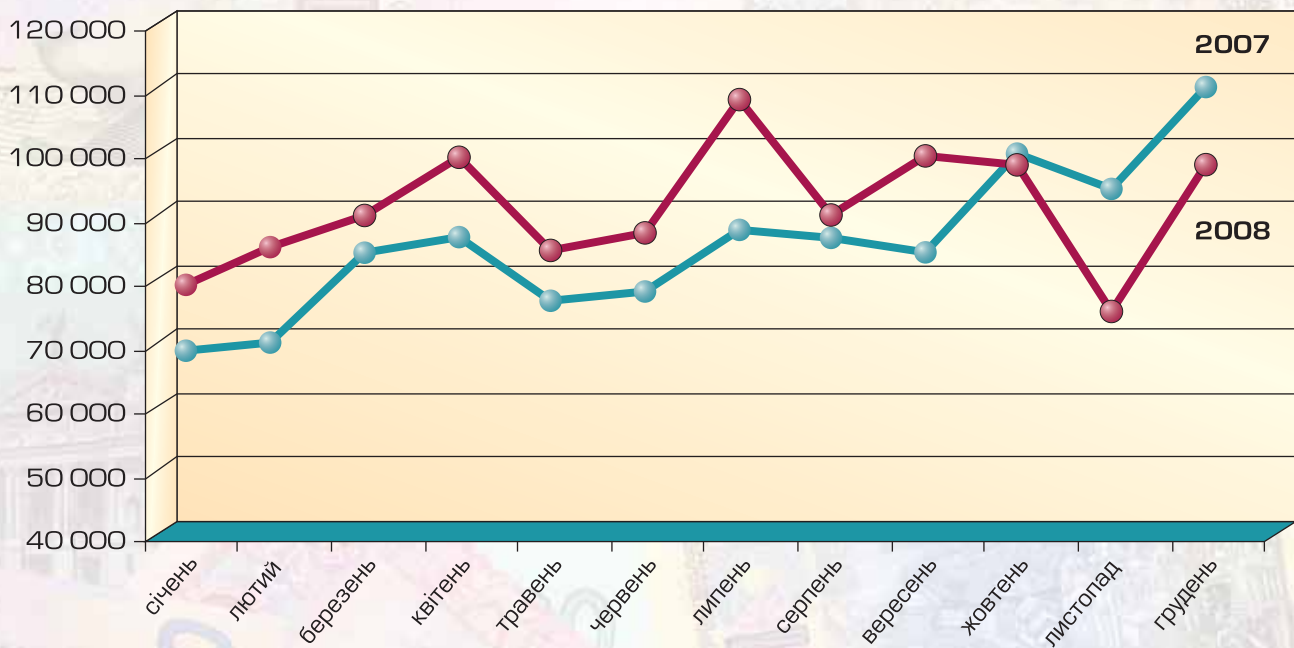

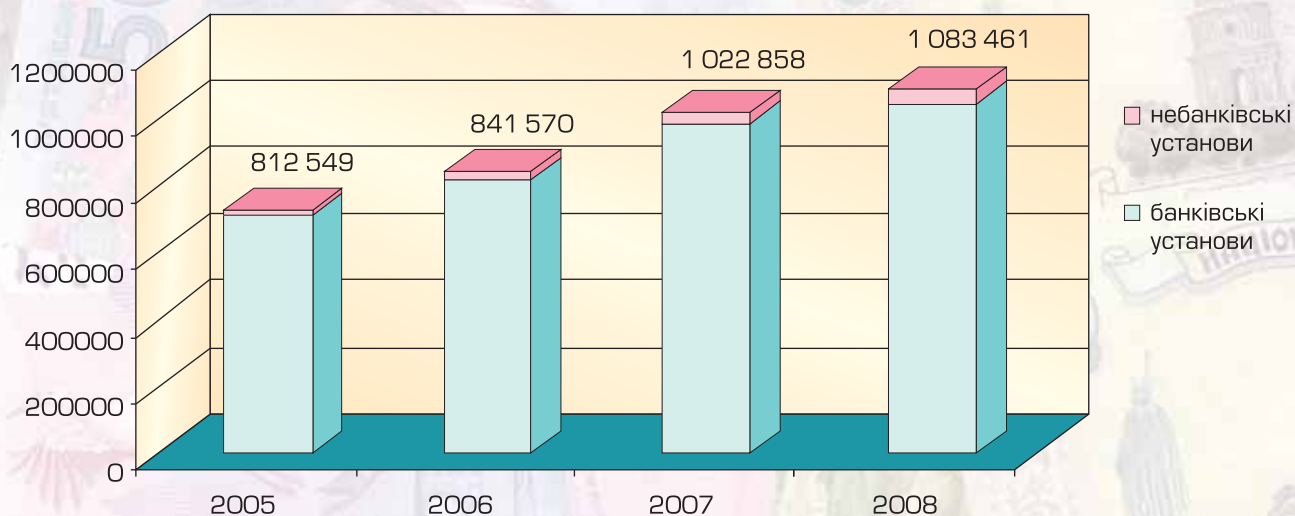
Схема збору та обробки повідомлень про фінансові операції

Щомісячна динаміка повідомлень СПФМ про фінансові операції, які взято на облік в 2007–2008 роках

Динаміка інформування про фінансові операції банківськими та небанківськими установами в 2005–2008 роках

первинного фінансового моніторингу Держфінмоніторингу України протягом 2005–2008 років помірно зростає.

Крім того, у порівнянні з попередніми роками питома вага помилок у повідомленнях зберегла тенденцію до зниження.

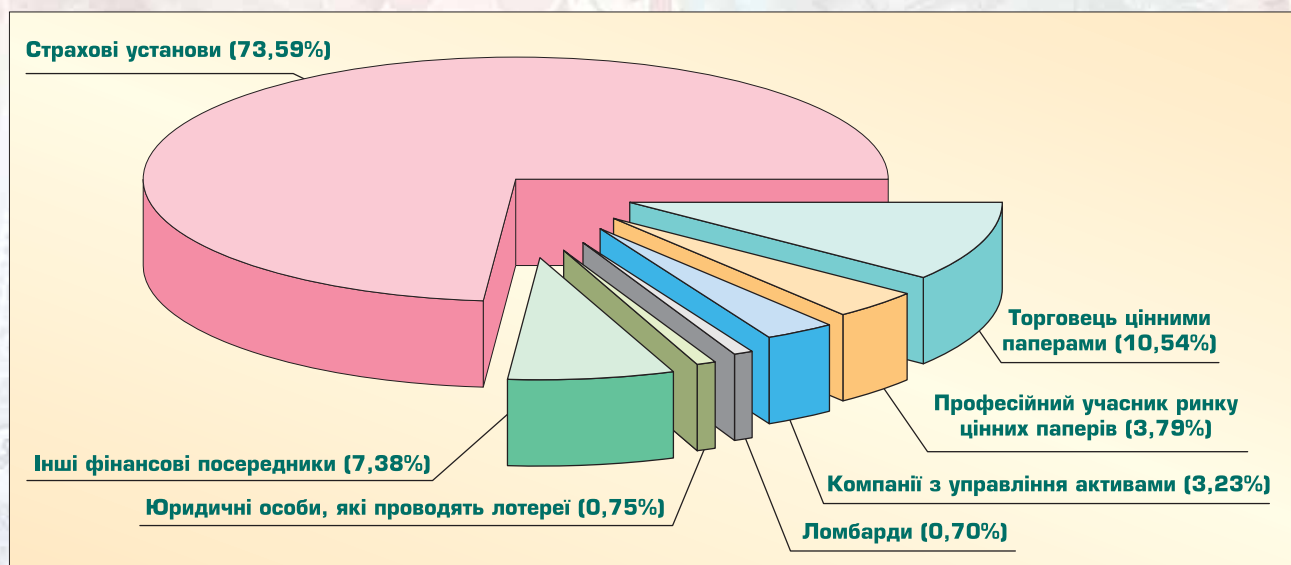
3.2. Динаміка отриманих повідомлень в розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу

Спеціально уповноважений орган, згідно

із законодавством України, здійснює збір, обробку та аналіз інформації про фінансові операції, що подаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Найбільш активними в системі звітування, в розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу, є банківські установи, які надсилають основну частину повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Так, протягом 2008 року від банківських установ було отримано 96,7% повідомлень, у тому числі:

Питома вага повідомлень за видами суб'єктів небанківського фінансового сектору, які отримані Держфінмоніторингом України у 2008 році

в електронному вигляді:

– від банківських установ – 1 048 197

– від небанківських установ – 25 254

на паперових носіях:

– від небанківських установ – 10 010.

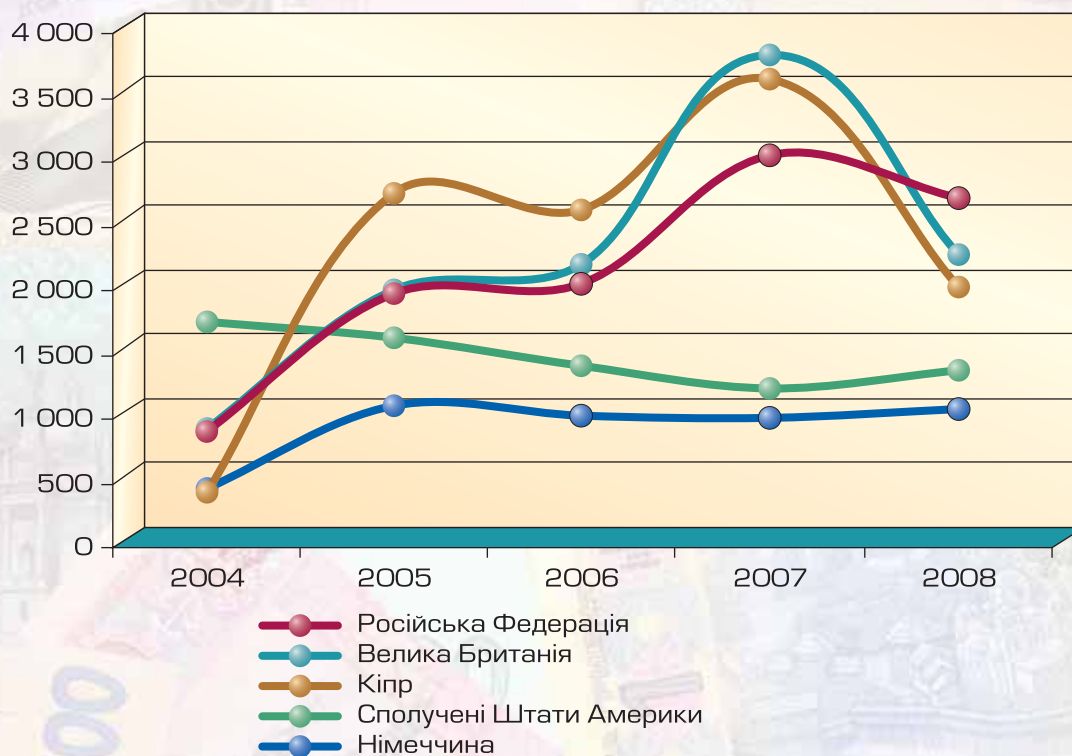
Серед небанківських установ найбільш активним у поданні повідомлень є страховий сектор. Питома вага таких фінансових операцій у загальному обсязі повідомлень небанківського сектору склала 73,6%.

У 2008 році найчастіше надходили повідомлення щодо операцій за участю фізичних та юридичних осіб Російської Федерації, Великої Британії, Кіпру, США, Німеччини, Британських Віргінських островів, Литви, Ізраїлю, Польщі та Туреччини.

Кількість операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, з резидентами першої «десятки» країн-лідерів за 2004–2008 роки:

Країна реєстрації або громадянство учасника фінансової операції	Кількість повідомлень про фінансові операції				
	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік
Російська Федерація	773	1871	1877	2993	2598
Велика Британія	742	1865	2008	3724	2160
Кіпр	320	2548	2493	3624	1973
Сполучені Штати Америки	1553	1409	1243	1033	1210
Німеччина	319	1045	845	781	967
Британські Віргінські острови	439	709	697	1261	941
Литва	667	755	327	158	734
Ізраїль	164	350	286	801	637
Польща	101	276	192	253	369
Туреччина	100	176	176	264	352

Кількість фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, з резидентами інших країн в 2004–2008 роках

4. Аналітична діяльність

4.1. Процес аналізу інформації

Держфінмоніторинг України, згідно своїх повноважень, здійснює збір та обробку інформації, отриманої від фінансових посередників, щодо фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу.

Інформація для аналізу надходить з таких джерел:

- суб'єкти фінансового моніторингу;
- правоохоронні органи;
- регулятори та інші державні органи;
- фінансові розвідки інших країн;
- відкриті джерела (Інтернет, комерційні бази даних).

Обґрунтування щодо підозри у відмиванні коштів Держфінмоніторинг України відображає в узагальнених матеріалах, керуючись не тільки власними висновками, а й використовуючи документи, що підтверджують інформацію правоохоронних органів та іноземних колег.

Якщо виявлено ознаки можливої легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму, готується узагальнений

матеріал, який виноситься на розгляд Експертної комісії.

У 2008 році взято на облік **1 062 373** повідомлення щодо фінансових операцій. Одне повідомлення може мати одночасно декілька ознак моніторингу.

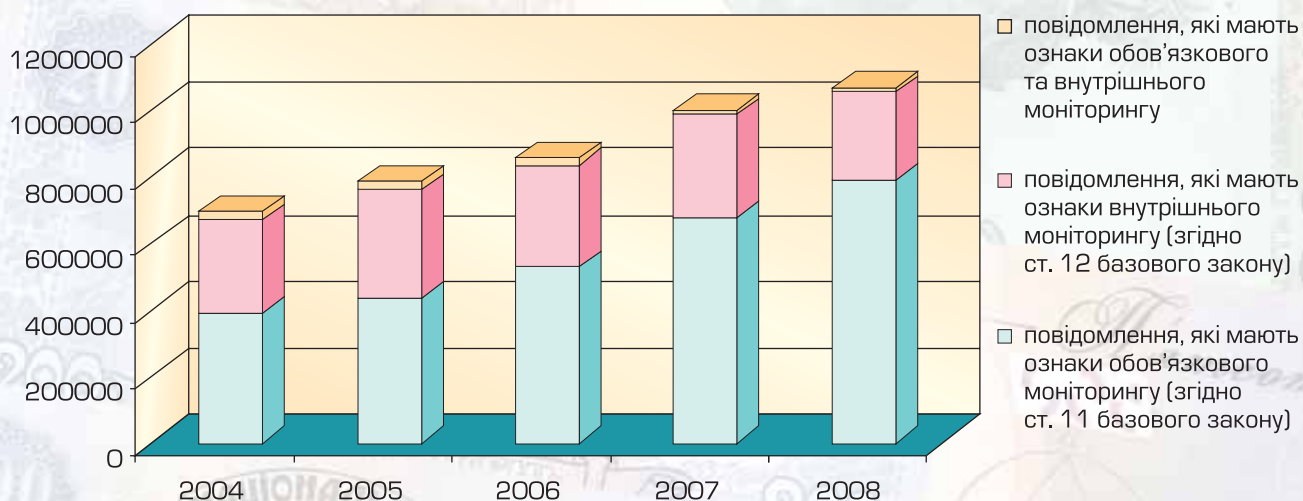
Розподіл повідомлень, що були прийняті на облік у звітному році, в розрізі ознак фінансового моніторингу має такий вигляд:

- з ознаками обов'язкового моніторингу – 72,8% (773 371);
- з ознаками внутрішнього моніторингу – 26,3% (279 736);
- з ознаками обов'язкового та внутрішнього моніторингу – 0,9% (9 266).

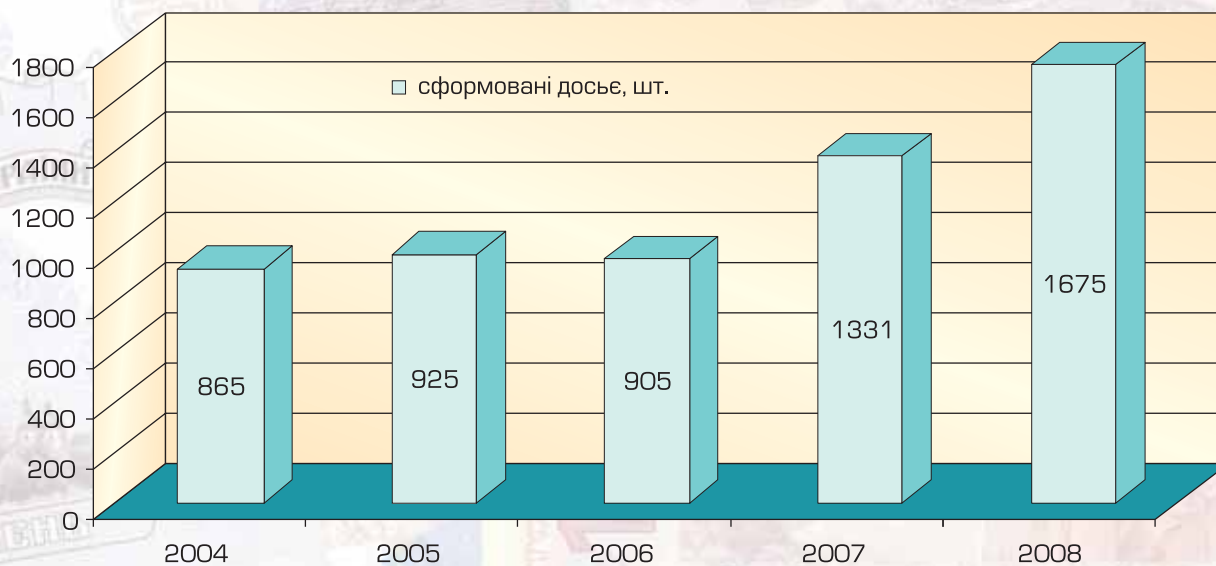
Держфінмоніторинг України здійснює аналіз фінансових операцій, поступово підвищуючи рівень активного аналізу фінансових операцій та сформованих на їх базі досьє.

Протягом звітної періоду для активної роботи було відібрано **156 144** повідомлення, що стали базою для формування **1 675** досьє. Це на **25,9%** більше у порівнянні з аналогічним періодом 2007 року.

Динаміка отриманих повідомлень в розрізі ознак фінансового моніторингу в 2004–2008 роках

Динаміка формування досьє в 2004–2008 роках

4.2. Схеми «відмивання»

Найбільш розповсюджені сучасні схеми відмивання містять багато різнопланових елементів та інструментів реалізації. Виявлення схем відмивання потребує глибокого комплексного дослідження обставин проведених операцій, комплексної перевірки їх учасників, а також взаємодії різних правоохоронних органів, суб'єктів первинного фінансового моніторингу. На сьогодні серед існуючих механізмів легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, найбільшої уваги заслуговують наступні: діяльність «конвертаційних центрів», непродуктивний вплив коштів за кордон, операції зі «сміттєвими» цінними паперами, операції, пов'язані з купівлею/продажем землі та нерухомого майна.

Приклад 1.

«Виведення коштів за кордон»

Увагу Держфінмоніторингу України привернули повідомлення про операції, згідно яких по одному банківському рахунку проводились операції на великі суми.

У ході проведення аналізу було з'ясовано, що **Громадянка Латвії М** приїхала на територію України на одну добу. Протягом цієї доби вона відкрила валютний рахунок в українському **Банку** і видала довіреність на право користування й розпорядження її валютним рахунком деякому **Громадянину України П**.

Факт приїзду зазначеної **Громадянки М** на територію України, де вона перебувала всього одну добу, був підтверджений Прикордонною службою України.

Протягом наступних 6 місяців, після відкриття рахунку, **Громадянин П** пере-рахував **521,5 млн. грн. (\$ 104,3 млн.)** на розрахунковий рахунок відкритий в **Литовському Банку**. Кошти перераховувались в якості приватного переказу.

Слід зазначити, що згідно отриманих повідомлень про фінансові операції, джерелом походження коштів в Україні, були кошти, які надходили з того ж розрахункового рахунку, відкритого в **Литовському Банку**, і який належав все тій же **Громадянці Латвії М**.

І можна було припустити, що тут простежується звичайна «карусельна схема» руху коштів.

Схема виведення коштів за кордон

Так, у ході проведення подальшого розслідування від Міністерства внутрішніх справ України надійшла інформація про те, що **Громадянин України N**, який користувався й розпоряджався валютним рахунком **Громадянки Латвії М**, раніше був причетний до незаконної діяльності і до нього здійснюються оперативно-розшукові заходи.

Поряд з цим, Державна податкова адміністрація України підтвердила, що **Громадянка Латвії М** на території України ніколи не здійснювала підприємницьку діяльність, а також не отримувала доходи.

Також стосовно **Громадянки Латвії М** було отримано інформацію від Підрозділів фінансової розвідки Литви та Латвії.

Так, за інформацією від ПФР Литви – по рахунку цієї громадянки було проведено безліч платежів на рахунки офшорних Компаній Західної Європи, країн Балтії й Азії, а ПФР Латвії повідомив, що вид господарської діяльності, який здійснює

громадянка Латвії, не може приносити такий великий прибуток.

Узагальнені й додаткові матеріали по даній справі були спрямовані до Державної податкової адміністрації України. Одночасно цією справою зацікавилася і ПФР Латвії.

Розслідування триває.

Приклад 2.

«Виведення коштів за кордон»

Держфінмоніторингом України було викрито «конвертаційний центр», який діяв при одному з українських банків і надавав послуги з легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, а саме, здійснював конвертацію готівкових та (або) безготівкових коштів в національній валюті в готівкові та(або) безготівкові кошти в іноземній.

Так, **Торгівець P** на власних рахунках акумулював певні кошти і перераховував їх британській **Компанії S** на рахунок,

відкритий в українському **Банку Х** під виглядом оплати за цінні папери. При цьому **Компанія S** продавала акції, вартість яких практично дорівнює «0», по завищеній ціні.

Отриманий, від продажу цінних паперів, дохід у сумі **1,4 млрд. грн. (\$ 288 млн.)** **Компанія S** перераховує на власні рахунки, відкриті у Кіпрській філії українського банку під виглядом повернення інвестицій, і на цьому, призупиняє незаконну діяльність в частині виведення коштів за кордон з території України.

Однак рахунки **Компанії S** продовжують використовуватись як транзитні для акумулювання коштів, отриманих злочинним шляхом, а саме.

Компанія S через **Банк Х** перераховує накопичені кошти новій британській **Компанії Т** під виглядом оплати за цінні папери, вартість яких практично дорівнює «0». І вже **Компанія Т** з рахунків **Банку Х** перераховує дохід у сумі **8,5 млрд. грн. (\$ 1 661 млн.)** на власні рахунки у

Киргизькому, Латвійському та Литовському банках під виглядом повернення інвестицій.

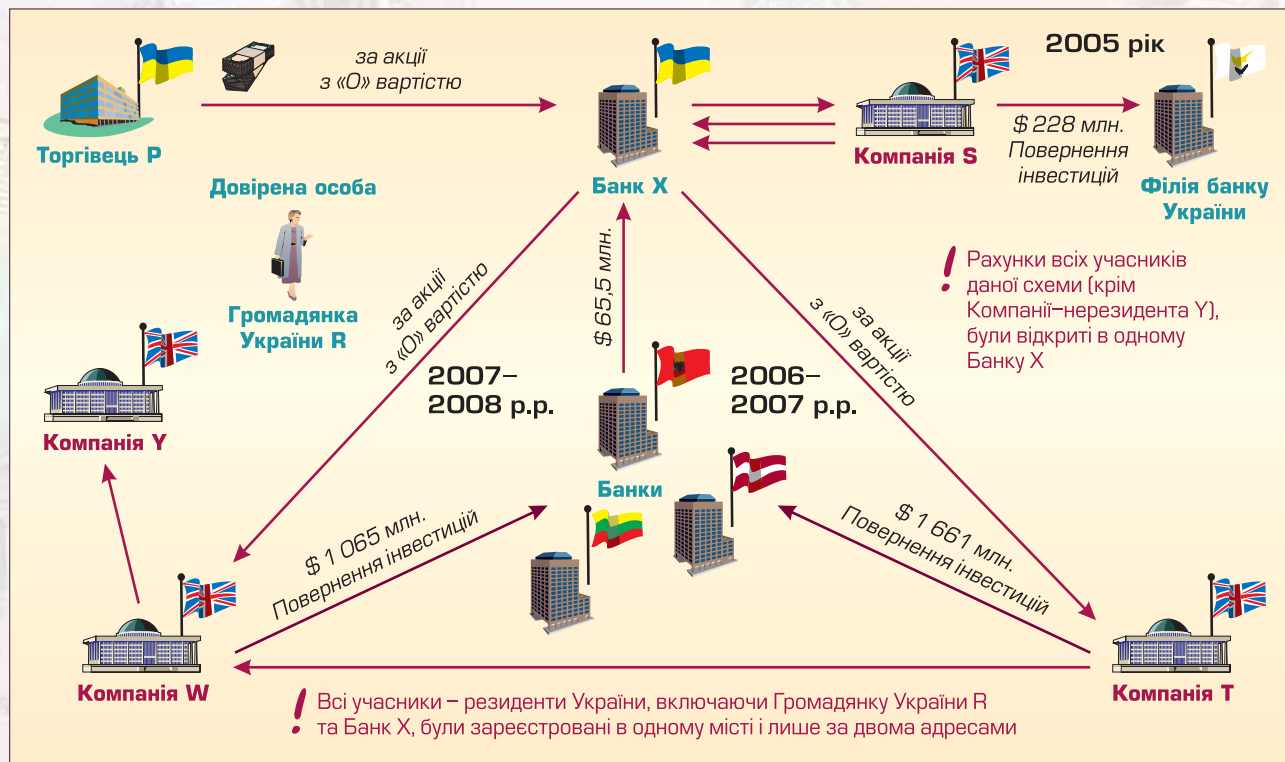
Частина коштів – **327,5 млн. грн. (\$ 65,5 млн.)**, з рахунків Киргизького банку повертається в Україну, на рахунки українських компаній, відкритих у тому ж **Банку Х**.

Інша частина коштів – з рахунків Латвійського та Литовського банків перераховуються британській **Компанії W**.

За схемою, на цьому етапі **Компанія Т**, призупиняє незаконну діяльність в частині виведення коштів за кордон з території України, а **Компанія S** починає перераховувати накопичені кошти через **Банк Х** вже згаданій британській **Компанії W** під виглядом оплати за цінні папери, вартість яких практично дорівнює «0».

І знов, як і на попередніх кроках, **Компанія W** з рахунків **Банку Х** перераховує дохід у сумі **5,3 млрд. грн. (\$ 1 065 млн.)** на власні рахунки у Киргизькому, Латвійському та Литовському банках під

Схема виведення коштів за кордон

виглядом повернення інвестицій. При цьому відомо, що з рахунків у Латвійському банку **Компанія W** перераховує грошові кошти групі нерезидентів, у тому числі деякій **Компанії Y**. Тут слід звернути увагу на те, що довіреною особою **Компаній S, T** та **Y** є **Громадянка України R**.

Крім того, важливим фактом стало те, що всі учасники – резиденти України та **Банк X** були зареєстровані лише за двома юридичними адресами, в одному великому місті і до того ж рахунки всіх учасників схеми були відкриті у **Банку X**.

В ході проведення дослідження було отримано інформацію від правоохоронних органів України, яка підтвердила, що група фізичних осіб вступила у злочинну змову з посадовими особами **Банку X** і, що цінні папери продавались по завищеним цінам фіктивним компаніям, а отриманий дохід вже виводився за кордон під виглядом повернення інвестицій.

За перебігом обставин даної схеми Держфінмоніторинг України слідкував більш ніж два роки. За цей період до

правоохоронних органів передавались відповідні узагальнені матеріали і лише за наявності певного складу злочину останніми було порушено кримінальну справу та накладено арешт на грошові кошти в сумі **15 млн. грн. (\$ 3 млн.)**

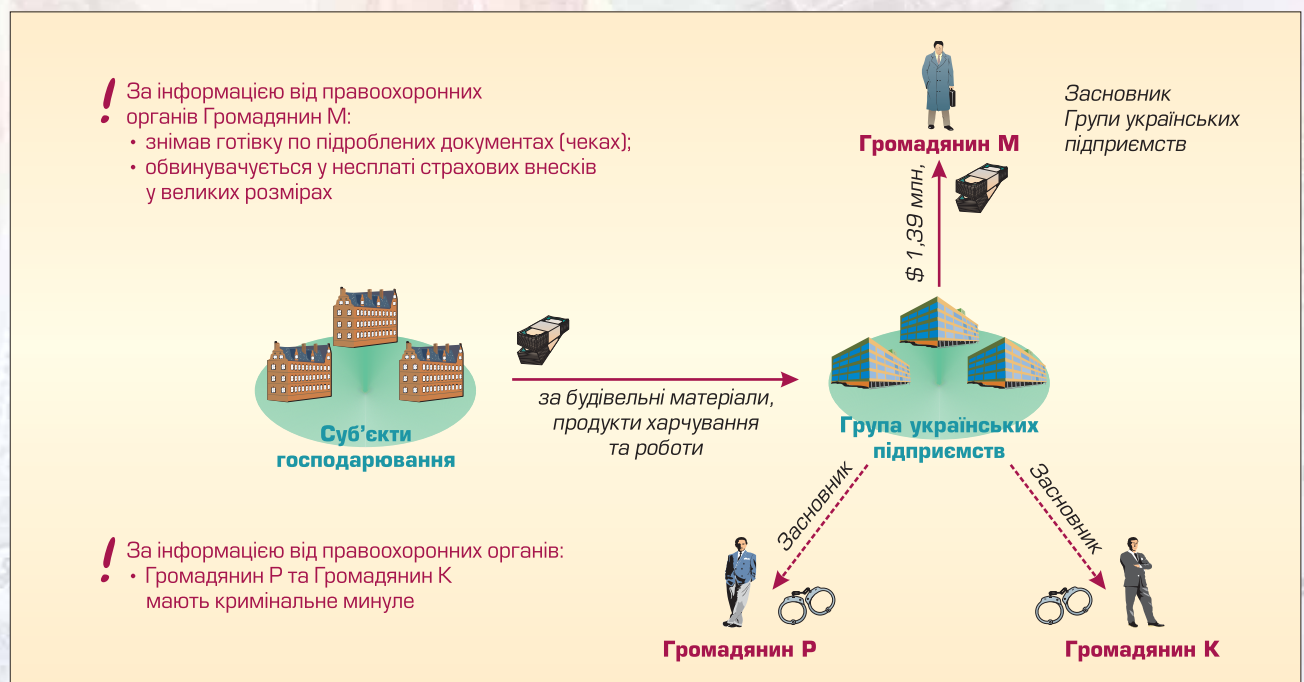
Більш того, розслідуваннями Держфінмоніторингу України зацікавились ПФР країн Прибалтики, якими в ході проведення власних розслідувань були порушені відповідні кримінальні справи та накладено арешт на кошти у сумі **6,5 млн. грн. (\$ 1,3 млн.)**

Приклад 3. Операції «конвертаційного центру»

Окрема категорія «інструментів» відмивання – використання фіктивних фірм. Такі фірми використовуються в роботі незаконних «конвертаційних центрів».

У поле зору Держфінмоніторингу України потрапили повідомлення про фінансові операції, за якими на рахунки **Групи українських компаній** від інших суб'єктів

Операції «конвертаційного» центру

господарської діяльності надходили безготівкові кошти за будівельні матеріали, продукти харчування та виконані роботи.

Після того, як кошти поступали на рахунки, **Громадянин М**, являючись одним із засновників всіх цих компаній, відразу ж знімав їх готівкою. Таким чином **Громадянином М** було отримано готівкових коштів на загальну суму **6,94 млн. грн. (\$ 1,39 млн.)**

При проведенні подальшого аналізу було встановлено, що засновниками та керівниками **Групи українських компаній** також виступають **Громадяни П і К**, які до того ж за інформацією, отриманою від правоохоронних органів, мають кримінальне минуле.

Поряд з цим правоохоронні органи повідомили, що **Громадянин М** знімав готівку по підроблених документах (чеках) і обвинувачується в несплаті страхових внесків у великих розмірах.

За переданими до відповідних правоохоронних органів узагальненими матеріалами було порушено кримінальну справу. У подальшому кримінальна справа

була розглянута в суді й за рішенням суду посадові особи **Групи українських компаній**, у кількості 4 чоловік, були засуджені до позбавлення волі строком від 4 до 6 років з конфіскацією майна.

Приклад 4. Використання цінних паперів у шахрайських діях

У поле зору Держфінмоніторингу України потрапили повідомлення про фінансові операції, учасниками яких виступали **дві «будівельні» Компанії**. Ці операції визвали підозру в частині формування статутного капіталу, а також в частині купівлі (продажу) **векселів з бланковим індосаментом**¹.

Так, **Громадянами Р і Н** було створено **Компанію А** та **Компанію В**, до статутного фонду яких **Громадянином Р** було внесено значні суми коштів – **49,92 млн. грн. (\$ 9,98 млн.)**

¹ Вексель з бланковим індосаментом – вексель, в якому не визначена особа, яка може його пред'явити до оплати та отримати по ньому кошти.

Купівля землі через підставних осіб

І тут, звичайні операції з формування статутного фонду викликали підозру, тому що вказані кошти **відразу після надходження** і в повному обсязі **використовувались на придбання** в одному **Банку У «сумнівних» векселів** з бланковим індосаментом.

Поряд з внесенням великих коштів до статутних фондів, **Громадянин Р** також купує «сумнівні» векселі в тому ж **Банку У**, для чого перераховує кошти у сумі **49,92 млн. грн. (\$9,98 млн.)**.

Протягом того ж періоду часу, створюється деяка **Компанія С** зі статусом професійного учасника на ринку цінних паперів, а саме, компанія з управління активами, і одним із засновників якої виступає вже відомий **Громадянин П**. Вказана компанія також спрямовує кошти до статутного фонду **Компанії А**, а остання знов-таки використовує їх для придбання **«сумнівних» векселів** і у тому ж **Банку У**.

Тобто кошти **Громадянина Р** та **всіх трьох** пов'язаних **Компаній** були направлені до одного **Банку У**.

Також привернуло увагу те, що **Банк У**, **Компанії А, В** та **С** були зареєстровані за однією юридичною адресою, і не виключено, що вказані фінансові операції могли проводитись безпосередньо **під керівництвом** або **за участю працівників Банку У**, оскільки саме **Банк У** отримав значні кошти за **«сумнівні» векселі**.

Наші підозри знайшли підтвердження, коли, по-перше, до Держфінмоніторингу почали надходити повідомлення про фінансові операції, за якими **Компанія А** активно **здійснювала збір** як безготівкових, так і готівкових **коштів від інвесторів – фізичних та юридичних осіб за участь у фінансуванні будівництва житлових будинків**, а, по-друге, Державна податкова адміністрація повідомила, що стан **Компанії А** та **Компанії В**, як платників податків свідчить про те, що вони майже банкрути і можуть зникнути з ринку.

Сукупність зазначених фактів дає підстави вважати, що зобов'язання, які взяли на себе посадові особи та засновники даних компаній по фінансуванню будівництва житлових будинків перед громадянами України, можуть бути не виконані.

Зазначені висновки були підкріплені ще й тими фактами, що один із засновників, в особі **Громадянина С**, має **кримінальне минуле – займався забороненим видом підприємницької діяльності, відносно якої існує спеціальна заборона**, а інший засновник – **Громадянин Р**, який вносив значні кошти в статутні фонди **Компаній А, В** та **С** та купував на великі суми векселі, за даними податкової служби **декларує майже «нульові» доходи**. Таким чином, фактичне джерело походження коштів, які використовувались у описаній схемі, має «сумнівний» характер походження.

Не виключено, що **кошти**, які використовувались для «штучного» формування статутних фондів зазначених компаній та для здійснення шахрайських дій з коштами інвесторів, **були отримані від здійснення «кримінальної діяльності»**, і саме вони у подальшому забезпечили придбання **«сумнівних» векселів**, які в будь-який час, **за участю працівників Банку, можуть бути переведені у готівку невстановленими особами.**

З метою запобігання злочину, який може бути пов'язаний з шахрайством фінансових ресурсів фізичних осіб, які здійснюють перерахування коштів на **інвестування житла**, Держфінмоніторинг України відповідні узагальнені матеріали передав до правоохоронних органів України для проведення розслідування.

На даний час відповідними правоохоронними органами проводяться оперативно-розшукові заходи в рамках порушеної кримінальної справи.

Приклад 5. Безтоварні операції циклічного характеру

У поле зору Держфінмоніторингу України потрапили повідомлення, які надходили одразу від декількох фінансових посередників, стосовно одних й тих самих фінансових операцій. При цьому фінансові посередники визначали різні по суті напрямки грошових потоків, що унеможлиблювало їх визначення.

При проведенні аналізу з'ясувалось, що самі операції носили заплутаний характер та не мали ніякого економічного сенсу, оскільки між вищезазначеними компаніями проводились безтоварні операції, а саме.

Групою підприємств протягом декількох місяців було проведено близько 180 послідовних перерахувачь за ветеринарні препарати на загальну суму **4 500 млн. грн. (\$ 900 млн.)**.

Причому перерахування відбувались циклічно по **25 млн. грн.** кожне, тобто по колу, від однієї компанії до іншої, а проводились вони в той же або наступний операційний день, після надходження.

Більш того сам ветеринарний препарат за даними Державної митної служби України

ніколи не ввозився на територію України і не вивозився з неї, а також є відсутнім у класифікаторі товарів зовнішньоекономічної діяльності

У ході проведення подальшого аналізу було встановлено, що практично всі підприємства, які були задіяні у схемі, пов'язані між собою засновницькими зв'язками, а більша частина цих підприємств була зареєстрована в один день.

За результатами роботи такої фінансової оборотки Державі були нанесені збитки в сумі **52 млн. грн. (\$ 10 млн.)**.

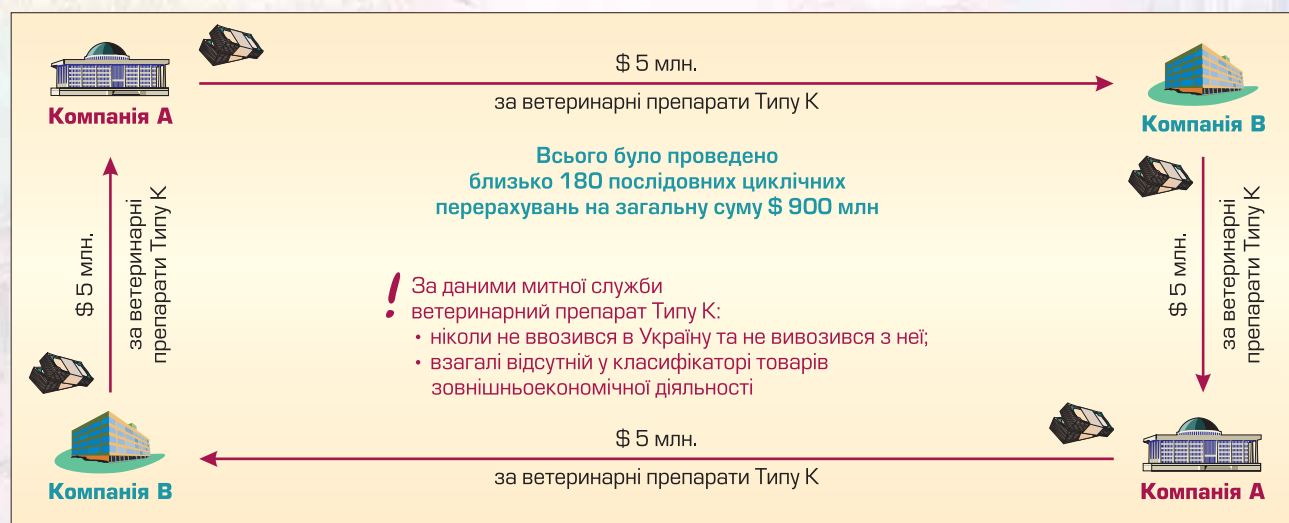
Відповідні узагальнені матеріали були передані до правоохоронних органів України. На даний час порушено кримінальну справу.

Приклад 6. Транзитні грошові коридори транснаціонального характеру

У поле зору Держфінмоніторингу України потрапили фінансові операції, які були пов'язані із зняттям великого обсягу готівкових коштів фізичними особами з власних рахунків. Кошти на рахунки фізичних осіб надходили від значної кількості підприємств.

Після тривалого дослідження, Держфінмоніторингом України розпочалось

Безтоварні операції циклічного характеру

Транзитні грошові коридори транснаціонального характеру

розслідування діяльності злочинного угруповання, в якому були задіяні підприємства з ознаками фіктивності та фізичні особи з кримінальним минулим, якими, починаючи з 2005 року, було сформовано схему руху потоків, за якими кошти спочатку конвертувались із безготівкових у готівкові.

У подальшому злочинці перекваліфікували схему з національного масштабу до транснаціонального і почали перераховувати кошти нерезидентам за межі України, включаючи країни з офшорною юрисдикцією.

Так, на рахунки українських приватних підприємств, у вигляді оплати за товар та для інвестування будівництва, від російських компаній надходили російські рублі, які у подальшому конвертувались у національну валюту. Зазначені кошти у сумі **2 225 млн. грн. (\$ 445 млн.)** були отримані довіреними особами готівкою.

Протягом деякого часу через рахунки 2 підприємств, які були задіяні у конвертації безготівкових коштів у готівку, почались здійснюватись операції по виводу коштів за межі України, а саме.

На рахунки українських підприємств, у вигляді оплати за товар та для інвестування

будівництва, від російських компаній надійшло коштів на загальну суму **14 150 млн. рос. рублів (2 830 млн. грн. або \$ 566 млн.)**, які були конвертовані у долари США, та перераховані нерезидентам, зареєстрованим в різних країнах – Беліз, Панама, Кіпр, Індія та Британські Віргінські Острови. Більшість нерезидентів знаходяться саме в офшорних зонах.

Самі валютні кошти перераховувались нерезидентам на рахунки, відкриті в банківських установах країн Латвії, Литви, Естонії, Кіпру та Нідерландів.

Загальна сума коштів, які були перераховані за межі України, становить **1 569 млн. грн. (\$ 313 млн.)**. При цьому, поставка самого товару на територію України навіть не передбачалась.

У ході проведення аналітичного дослідження було отримано інформацію від ПФР інших країн, за якою:

- відкриття рахунків нерезидентами в банківських установах Литви та Естонії було здійснено громадянами України, якими при відкритті рахунків були використані втрачені паспорти;

- три компанії-нерезиденти, які

зареєстровані на Британських Віргінських Островах, мали одного і того ж реєстраційного агента;

- однією компанією–нерезидентом були зацікавлені раніше болгарська сторона та Посольство Німеччини у Венесуелі.

До того ж діяльністю одного з учасників даної схеми – компанії–нерезидента, яка зареєстрована на Британських Віргінських Островах, зацікавились ПФР Литви.

На підставі аналізу нерезидента на території Литви, МВС Литви порушено кримінальну справу за статтею 216 КК Литви – «Відмивання коштів або активів, отриманих злочинним шляхом» та заблоковано **\$ 2,7 млн. (103 млн. грн.)** активів на рахунку цієї компанії–нерезидента.

На даний час за відповідними матеріалами переданими Держфінмониторингом до прокуратури України порушено кримінальні справи.

4.3. Типології

Типології, що узагальнювались Державним комітетом фінансового моніторингу України з урахуванням виявлених ним, а також правоохоронними, іншими компетентними державними органами України – учасниками національної системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) коштів та фінансуванню тероризму схем, у 2007–2008 роках стосувались ринку нерухомого майна, котрий використовується злочинцями або злочинними угрупованнями для відмивання своїх незаконно отриманих доходів.

Основне завдання, яке Комітет поставив перед собою під час написання цих типологій, – надати максимум інформації та представити загальне уявлення щодо шляхів використання ринку нерухомого майна для легалізації (відмивання) злочинних коштів або фінансування тероризму.

Серед першочергових цілей, які були поставлені при підготовці типологій, можна виділити дві:

- дослідити методи, за допомогою яких незаконно отримані доходи направляються та легалізуються через ринок нерухомого майна;

- розробити рекомендації, що допоможуть виявити та упередити факти легалізації незаконно отриманих доходів через ринок нерухомого майна.

Дані типології описують властивості ринку нерухомого майна, які роблять його потенційно уразливим та відповідно привабливим для його використання злочинцями або злочинними угрупованнями з метою легалізації (відмивання) злочинних коштів або фінансування тероризму.

Відомо, що «брудні» кошти можуть легко приховуватись у масі законних операцій, і ринок нерухомого майна не є винятком. Україною імplementовані міжнародні стандарти у сфері протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму переважно в межах фінансового сектора, учасниками якого є банки, кредитні спілки, страхові компанії тощо. Як наслідок, на сьогоднішній день вже спостерігається тенденція поступового переміщення нелегальної діяльності до сфер, де потенціал для виявлення таких злочинів відносно малий.

Типологія описує деякі ознаки проведення ризикових операцій на ринку нерухомого майна, які можуть свідчити про можливість проведення операцій з метою легалізації (відмивання) доходів або фінансування тероризму або пов'язані з такими діями. Ці ознаки ризику можуть допомогти суб'єктам первинного фінансового моніторингу класифікувати певні види операцій з використанням нерухомого майна в рамках належної обачливості при аналізі ризиків як нових, так і існуючих клієнтів, правоохоронним органам при проведенні розслідувань, а також іншим державним органам, задіяним у національній системі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) коштів та фінансуванню тероризму.

5. Узагальнені матеріали

5.1. Розгляд правоохоронними органами узагальнених матеріалів

Порядок надання Держфінмониторингом України узагальнених матеріалів щодо підозрілих фінансових операцій та отримання інформації про їх опрацювання врегульовано спільними наказами Держфінмониторингу України з правоохоронними органами.

Усі матеріали передаються до правоохоронних органів за умови попереднього розгляду та схвалення на Експертній комісії з розгляду узагальнених матеріалів, що направляються правоохоронним органам, членами якої є представники всіх правоохоронних органів.

Щодня до інформаційної бази Держфінмониторингу України надходить близько 3 тисяч повідомлень про фінансові операції, які можуть бути пов'язані з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму.

Основними об'єктами уваги Держфінмониторингу залишаються операції

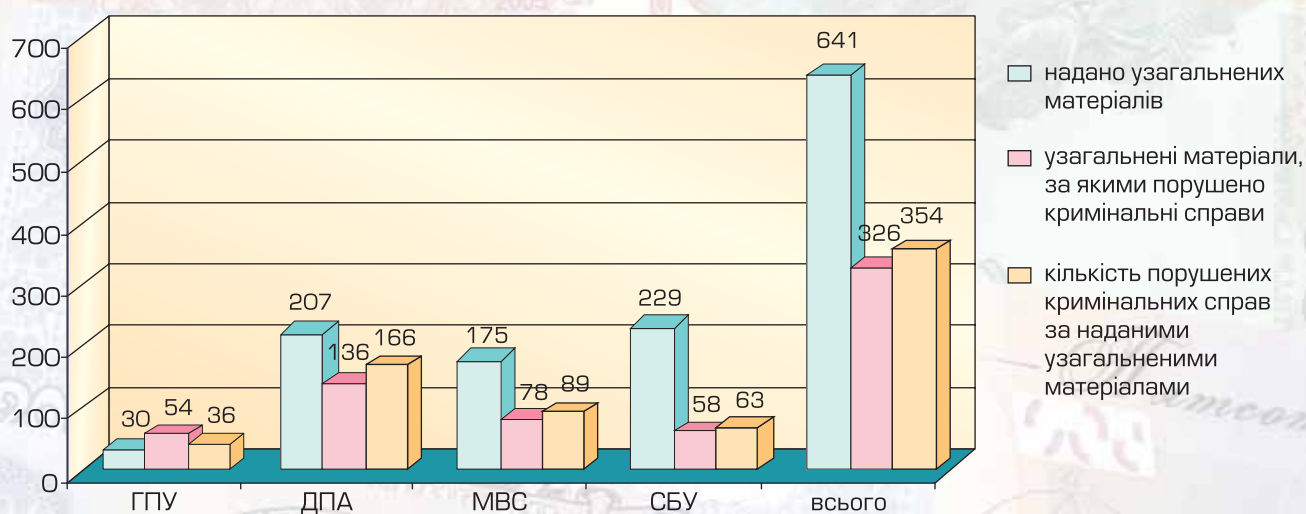
з незаконного виведення коштів за кордон, операції з переведення безготівкових коштів у готівку («конвертаційні» операції), псевдоекспорт, інвестування житла, операції нерезидентів з цінними паперами, купівлю – продажем землі, операції, що є предметами запитів правоохоронних органів, інших ПФР.

За результатами проведеного аналізу отриманих повідомлень Держфінмониторингом у 2008 році підготовлено та направлено до правоохоронних органів **641** узагальнений матеріал. Це на **23,3%** більше у порівнянні з аналогічним періодом 2007 року. Вказані узагальнені матеріали були підготовлені на основі **228 577** повідомлень щодо фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу.

З них направлено до:

- Генеральної прокуратури України – **30**;
- Державної податкової адміністрації України – **207**;
- Міністерства внутрішніх справ України – **175**;

Розгляд узагальнених матеріалів правоохоронними органами за 2008 рік

• Служби безпеки України – **229**.

Сума можливої легалізації – **65,2 млрд. грн.** Це на **22,3% більше** у порівнянні з аналогічним періодом 2007 року.

Крім того, було передано до правоохоронних органів **296** узагальнених матеріалів, фінансові операції в яких пов'язані із зняттям готівки на загальну суму **28,8 млрд. грн.**

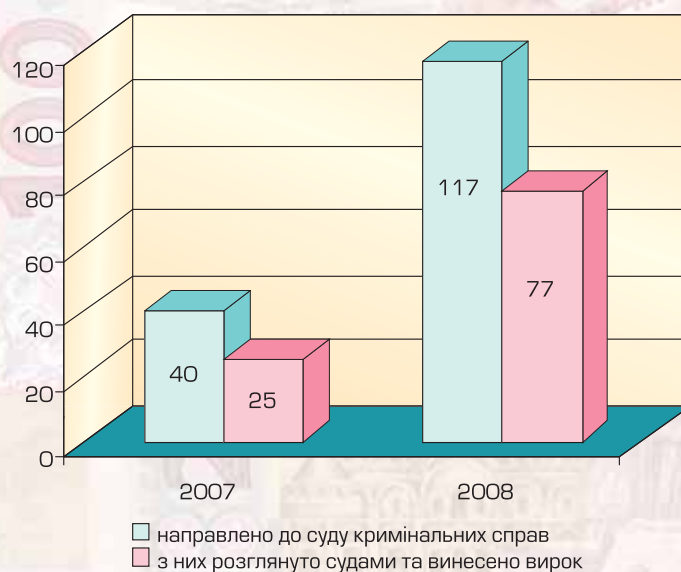
Відповідно до інформувань правоохоронних органів, що надійшли у 2008 році, у результаті розслідування кримінальних справ, правоохоронними органами накладено арешт на загальну суму **46,3 млн. грн.**, з них на грошові кошти на рахунках на суму **45,6 млн. грн.** та вилучено майна на суму **12,8 млн. грн.**, з них грошові кошти на загальну суму **12,77 млн. грн.**

За результатами перевірки **326** матеріалів, правоохоронними органами розслідується **354** кримінальні справи, з яких **117**

направлено до суду. Інші кримінальні справи знаходяться на стадії розслідування.

Заслужує уваги факт збільшення, у порівнянні з 2007 роком, приблизно у 3 рази як кількості направлених до суду кримінальних справ, так і розгляду судами кримінальних справ та винесення вироків.

Динаміка розгляду направлених до суду кримінальних справ

Розгляд правоохоронними органами узагальнених матеріалів (УМ) у 2003–2008 роках

Показник	2008 рік					всього за 2003–2008 роки				
	ГПУ	ДПА	МВС	СБУ	всього	ГПУ	ДПА	МВС	СБУ	всього
Передано УМ	30	207	175	229	641	201	614	413	478	1469
УМ, за якими порушено кримінальні справи (або використано при порушенні)*	54	136	78	58	326	152	349	238	188	927
УМ, за якими відмовлено в порушенні кримінальних справ на підставі статті 6 Кримінально-процесуального кодексу України*	30	72	78	43	223	54	153	166	72	445
Кількість порушених кримінальних справ за наданими УМ (або в яких використовуються УМ)*	36	166	89	63	354	122	387	259	182	950
Направлено до суду кримінальних справ*	12	58	32	14	116	18	86	51	21	176
• з них розглянуто судами та винесено вирок*	11	35	19	8	76	13	49	23	19	104

* – у відомостях щодо прийнятих рішень за результатом розгляду узагальнених матеріалів за 2008 рік відображається також інформація по узагальнених матеріалах, переданих протягом 2003–2007 років

Розділ 1

Розділ 2

Розділ 3

Розділ 4

Розділ 5

Розділ 6

Розділ 7

Розділ 8

Розділ 9

Розділ 10

Розділ 11

5.2. Приклади вироків суду

Держфінмоніторингом України було проведено аналіз повідомлень банківських установ щодо проведення понад 100 фінансових операцій українськими підприємствами. Сума коштів, яка підозрювалась в легалізації, склала **23,5 млн. грн. (\$4,7 млн.)**

У ході додаткового збору інформації було встановлено, що правоохоронні органи підозрюють фігурантів узагальнених матеріалів у вчиненні предикатних злочинів.

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» узагальнені матеріали направлені для розгляду до МВС України.

Відомості, викладені в узагальнених матеріалах, перевірялись у ході досудового слідства в кримінальній справі, порушеній спеціалізованим відділом СУ ГУ МВС України в Донецькій області за ознаками злочинів, передбачених ст. 205 ч. 2, 209 ч. 2, 366 ч. 2 КК України (фіктивне підприємство, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, зловживання владою або службовим становищем та службове підроблення).

З урахуванням матеріалів Держфінмоніторингу України було встановлено, що члени організованої групи створили фіктивні комерційні фірми, на

рахунках яких акумулювались грошові кошти, а потім знімалися готівкою за чековими книжками. Надалі готівкові кошти видавались клієнтам «конвертаційного центру» в двох спеціально обладнаних офісах. Під час проведення обшуків були вилучені печатки, бланки документів фіктивних підприємств, комп'ютери та оргтехніка, готівкові кошти та накладено арешт на розрахункові рахунки цих підприємств.

Фігурантам справи було пред'явлено обвинувачення за статтями 205 ч. 2, 209 ч. 2, 366 ч. 2 КК України та справу направлено до суду.

У ході судового розгляду справи вину підсудних доведено, та встановлено, що їх діями державі було нанесено матеріальних збитків на суму більше **1,5 млн. грн. (\$0,3 млн.)**

За вирокком суду всі особи визнано винними у скоєнні злочинів, передбачених статтями 205 ч. 2, 366 ч. 2 КК України та засуджено до позбавлення волі та позбавлення права займати посади, пов'язані з розпорядженням матеріальними цінностями та грошовими коштами, їх зберіганням та обліком на підприємствах усіх форм власності.

Речові докази по справі – грошові кошти в сумі **280,8 тис. грн. (\$56,2 тис.)** та **7,5 тис. грн. (\$1,5 тис.)** звернено в дохід держави.

6. Розвиток інформаційних систем

6.1. Розвиток ЄІС ФМ

Згідно статті 13 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» одними з основних завдань Держфінмоніторингу України, що визначають напрямки створення, функціонування та розвитку його інформаційних систем, є:

- збір, обробка і аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу;
- створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму.

Відповідно до цих завдань розвиток інформаційних систем Держфінмоніторингу

України здійснюється у двох напрямках створення:

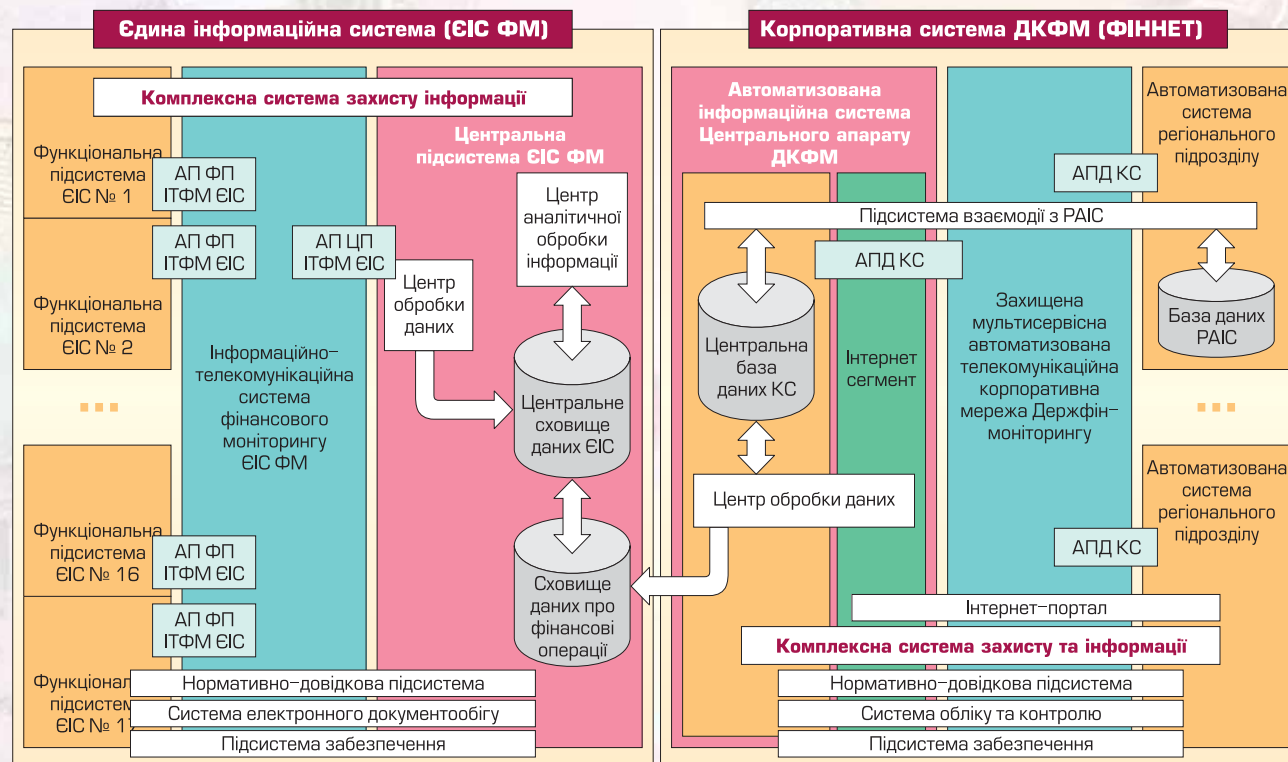
- Єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму (ЄІС ФМ);
- Захищеної мультисервісної автоматизованої корпоративної системи (ФІННЕТ).

Загальна інформаційна модель взаємодії Корпоративної системи ФІННЕТ та ЄІС ФМ наведена на малюнку.

Єдина інформаційна система ЄІС ФМ

У 2008 році продовжувалась промислова експлуатація Єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Загальна інформаційна модель взаємодії Корпоративної системи ФІННЕТ та ЄІС ФМ

Єдина інформаційна система складається з постійно діючих:

- центральної підсистеми;
- інформаційно-телекомунікаційної системи фінансового моніторингу;
- підсистеми забезпечення;
- комплексної системи захисту інформації;
- функціональних підсистем державних органів, що взаємодіють із центральною підсистемою.

З 2007 року здійснюється промислова експлуатація функціональних підсистем ЄІС ФМ, розташованих у Міністерстві внутрішніх справ України; Міністерстві економіки України; Державній податковій адміністрації України; Державній митній службі України; Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України; Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку України; Головному контрольно-ревізійному управлінні; Службі безпеки України; Фонді державного майна України; Державному комітеті статистики України.

Протягом року до функціональних підсистем державних органів – суб'єктів ЄІС ФМ направлено та оброблено більш 4,3 млн. запитів про отримання додаткової інформації щодо осіб – учасників фінансових операцій, що підлягають моніторингу, або об'єктів таких операцій.

6.2. Створення автоматизованої корпоративної системи ФІННЕТ

Для забезпечення функцій, покладених на Центральний апарат та регіональні відділи Держфінмоніторингу України, в кінці 2004 року розпочато поетапне створення захищеної мультисервісної автоматизованої корпоративної системи Держфінмоніторингу України (ФІННЕТ).

Захищена мультисервісна автоматизована корпоративна система Держфінмоніторингу має ключове значення

для інформатизації діяльності комітету. Розробка Корпоративної системи спрямована на створення умов для прийняття керівництвом Держфінмоніторингу та його регіональними структурними підрозділами раціональних, узгоджених та ефективних управлінських рішень, підвищення ефективності їх діяльності на основі результатів комплексної автоматизованої обробки оперативних, статистичних, нормативно-довідкових, аналітичних та експертних даних, отриманих із різних джерел.

У 2004–2005 роках було виконано дослідно-конструкторську роботу з розробки концепції та ескізного проекту захищеної мультисервісної автоматизованої корпоративної системи Держфінмоніторингу, за результатами якої у 2005 році впроваджено першу чергу ФІННЕТ, яка охоплювала центральний апарат та 7 регіональних підрозділів Держфінмоніторингу.

У 2006–2007 роках продовжились роботи зі створення ФІННЕТ, зокрема створення регіональних автоматизованих інформаційних систем другої та третьої черг захищеної мультисервісної автоматизованої корпоративної системи та створення і впровадження системи її технічного захисту.

У 2008 році проведено дослідну експлуатацію ФІННЕТ, за результатами якої проведені доопрацювання розроблених комплексів та здійснено її підготовку до впровадження в експлуатацію. Одночасно проведено дослідну експлуатацію та експертизу комплексної системи захисту інформації ФІННЕТ.

З 2009 року Захищена мультисервісна автоматизована корпоративна система (ФІННЕТ) планується до введення в експлуатацію.

Таким чином, Держфінмоніторингом України забезпечено поетапне формування єдиного територіально-розподіленого інформаційного простору для здійснення спільної діяльності і взаємодії центрального

апарату та регіональних структурних підрозділів Держфінмоніторингу, розроблені відповідні інформаційні технології взаємодії з регіональними підрозділами, створено захищені канали зв'язку між центральним та регіональними підрозділами.

У рамках створення ФІННЕТ в Держфінмоніторингу України впроваджено

електронну взаємодію з СПФМ, що дозволило зменшити працевтрати на формування запиту та обробку відповіді. Повністю виключені технологічні операції формування та відправки паперових листів до СПФМ, а також обробка та сканування паперових відповідей. Середній час формування запиту скоротився з 3–4 годин до 10–15 хвилин.

7. Регіональні підрозділи

7.1. Результати роботи регіональних підрозділів

У 2008 році регіональними відділами Держфінмоніторингу:

- сформовано та постійно поновлюються реєстри діючих суб'єктів первинного фінансового моніторингу та їх відокремлених підрозділів у регіоні;

- складено і направлено до суду 43 протоколи про вчинення суб'єктами первинного фінансового моніторингу, відповідальними за здійснення фінансового моніторингу, адміністративних правопорушень, пов'язаних із неподанням або несвоєчасним поданням повідомлень про фінансові операції, які підлягають фінансовому моніторингу.

7.1.1. Взаємодія з суб'єктами первинного фінансового моніторингу

Взаємодія регіональних відділів Держфінмоніторингу з фінансовими посередниками на регіональному рівні у 2008 році проводилася за такими напрямками:

- ведення реєстру діючих суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

- уточнення інформації про суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

- визначення проблемних питань з метою оперативного їх вирішення методологічним шляхом;

- надання методичної допомоги шляхом консультацій та письмових роз'яснень;

- проведення навчальних регіональних семінарів.

Семінар у м. Львів

У рамках цієї роботи протягом звітного періоду фахівцями Держфінмоніторингу України із залученням регіональних відділів проведено 185 семінарів. У зазначених освітніх заходах прийняло участь близько 5520 представників суб'єктів первинного фінансового моніторингу, державних і правоохоронних органів.

У 2008 році регіональними відділами надано суб'єктам первинного фінансового моніторингу та їх відокремленим структурним підрозділам 6448 роз'яснень (консультацій) чинного законодавства з питань протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та організації первинного фінансового моніторингу.

7.2. Взаємодія з регіональними підрозділами державних органів

З метою надання практичної допомоги щодо співробітництва та інформаційного обміну з територіальними підрозділами державних органів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, надається практична допомога та з'ясовуються проблемні питання роботи Регіональних відділів Держфінмоніторингу України.

Зокрема, впродовж 2008 року для працівників Регіональних відділів та співробітників Держфінмоніторингу України проведено 4 навчання з питань:

- формування Регіональними відділами Реєстрів суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

- особливостей взаємодії з небанківськими фінансовими установами та органами регулювання і нагляду.

Також для координації та методичного супроводження, розроблено та надіслано регіональним відділам Держфінмоніторингу України Довідник для удосконалення

координації та методичного забезпечення діяльності суб'єктів фінансового моніторингу з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

У 2008 році регіональними відділами Держфінмоніторингу:

- на місцевому рівні укладено **44** акти (угоди, меморандуми, протоколи) про взаємодію та інформаційний обмін з територіальними правоохоронними та іншими державними органами, а також підписано **22** додаткових протоколи до раніше укладених угод;

- у рамках налагодження взаємодії, супроводження узагальнених матеріалів проводяться робочі зустрічі з керівництвом правоохоронних та інших державних органів, територіальних органів регулювання і нагляду;

- з метою координації дій суб'єктів первинного фінансового моніторингу, регіональними відділами Держфінмоніторингу організовано і проведено в регіонах **162** освітніх заходи для фахівців у сфері фінансового моніторингу, в яких взяли участь **3 706** осіб.

7.2.1. Взаємодія з регіональними підрозділами правоохоронних органів

Регіональними підрозділами правоохоронних органів розглядається **1547** узагальнених матеріалів – майже **73,3 %** із загальної кількості направлених матеріалів. Найбільше УМ знаходиться в правоохоронних органах:

м. Києва	– 268
Дніпропетровської області	– 170
Луганської області	– 147
Донецької області	– 117
Одеської області	– 102
Миколаївської області	– 95 .

8. Міжвідомча взаємодія

8.1. Взаємодія з регуляторами та іншими державними органами

Держфінмоніторинг України постійно співпрацює з органами виконавчої влади, іншими державними органами з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Одним із аспектів міжвідомчої взаємодії та співпраці є укладання та реалізація міжвідомчих угод про співробітництво з правоохоронними органами, органами регулювання і нагляду, державними органами та іншими організаціями у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Такі угоди (меморандуми, протоколи) на центральному рівні укладені з 26 органами та організаціями, у т.ч. правоохоронними органами, органами регулювання і нагляду.

У рамках реалізації міжвідомчих угод про співробітництво забезпечено інформаційний обмін з Держфінпослуг, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Національним банком України.

З метою реалізації Концепції розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2005–2010 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2005 року № 315-р Держфінмоніторингом України протягом року здійснювалась координація роботи державних органів щодо виконання Плану заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2008 рік та поряд з цим, було підготовлено та погоджено з усіма зацікавленими державними органами

План заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2009 рік, який було затверджено спільною постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 10.12.2008 № 1077.

Вказаний План заходів є головною програмою діяльності національної системи протидії відмиванню злочинних доходів, яка забезпечить протягом наступного року запровадження спільних скоординованих заходів державних органів та фінансових установ з метою мінімізації ризиків використання економічної та фінансової системи країни з метою відмивання кримінальних доходів, і фінансування тероризму.

У 2008 році Держфінмоніторингом України забезпечено щомісячне направлення інформації суб'єктам державного фінансового моніторингу щодо:

- суб'єктів первинного фінансового моніторингу, регулювання та нагляд за якими вони здійснюють, та які не надсилають повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;

- загальної статистичної інформації щодо кількості наданих суб'єктами повідомлень про підозрілі фінансові операції;

- можливих випадків порушень суб'єктами законодавства у сфері протидії відмиванню «брудних» коштів.

Протягом 2008 року Держфінмоніторингом України здійснювались заходи щодо виконання Програми взаємодії Національного банку України, Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державного комітету фінансового моніторингу України, Державної податкової адміністрації України стосовно своєчасного

виявлення операцій, здійснених з порушенням законодавства у банківській сфері на 2007–2008 роки.

Також у 2008 році було продовжено дієве співробітництво з:

– Міністерством юстиції України щодо розробки законодавчих актів, передбачених новими законами України, постановами Верховної Ради, указами Президента України, актами Кабінету Міністрів та дорученнями Прем'єр-міністра України, після затвердження орієнтовного плану законопроектних робіт.

– Комітетом Верховної Ради України з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю в частині звітування про результати діяльності Держфінмоніторингу України;

– Службою безпеки України щодо виконання п. 40 Розпорядження КМУ від 26.07.2005 № 37521/4/1-05 до п. 2 доручення президента України від 19.07.2005 № 1-1/708;

– Міністерством закордонних справ України та Національним центром з питань євроатлантичної інтеграції в частині виконання заходів, передбачених Цільовим планом Україна–НАТО на 2008 рік у рамках Плану дій Україна–НАТО та ін.

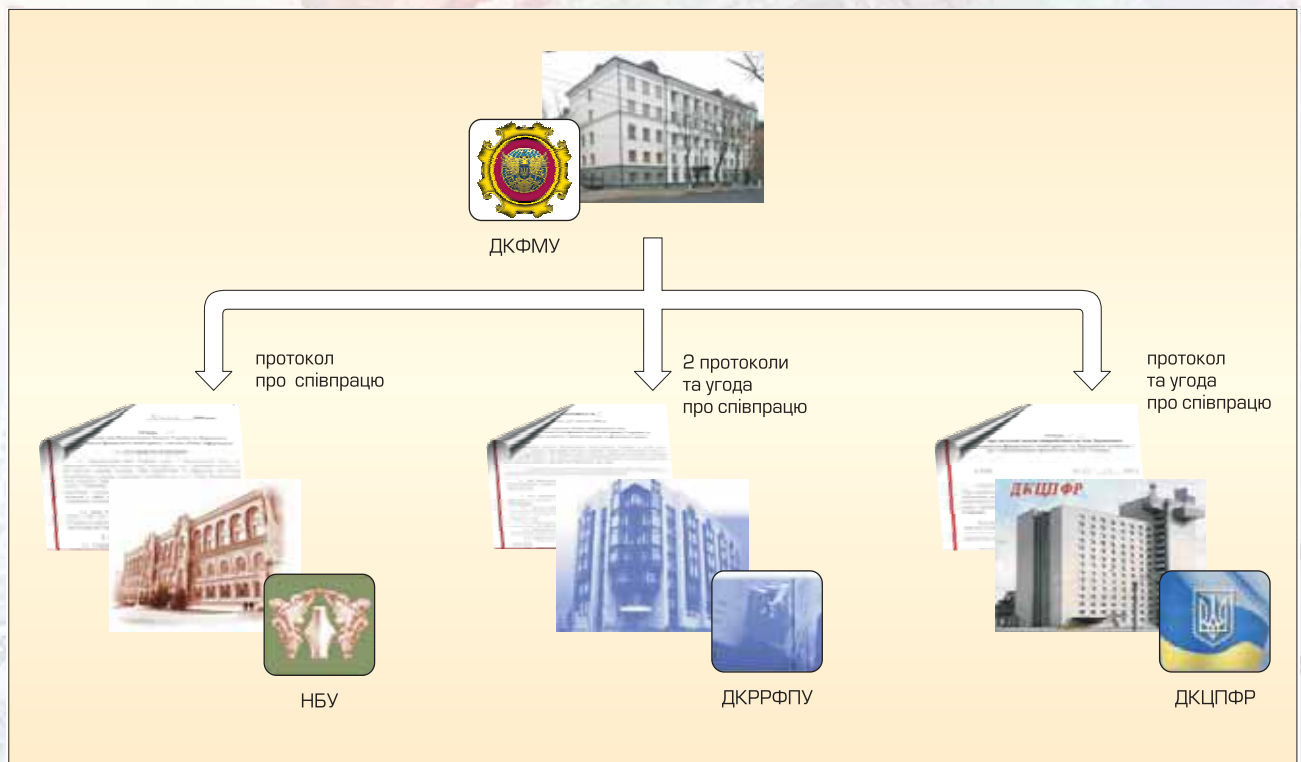
8.2. Координація дій суб'єктів фінансового моніторингу

Координація Держфінмоніторингом діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу передбачає здійснення безпосереднього, або через інші державні органи впливу на СПФМ та їх регулювання в частині нормативного забезпечення.

1. Для приведення у відповідність із законодавством у сфері фінансового моніторингу діяльності суб'єктів Держфінмоніторинг здійснює:

– підготовку та направлення аналітичних оглядів до суб'єктів державного фінансового моніторингу з аналізом ефективності заходів,

Співробітництво з державними регуляторами

що вживаються суб'єктами первинного фінансового моніторингу для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму;

– надання державним регуляторам інформації про можливі випадки порушень суб'єктами первинного фінансового моніторингу законодавства у сфері протидії відмиванню коштів та переліку суб'єктів, які не надсилають до Держфінмоніторингу повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;

– складання протоколів про адміністративні правопорушення на посадових осіб суб'єктів за порушення, що виявлені Держфінмоніторингом при наданні суб'єктами інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу;

– розгляд питань у рамках роботи робочої групи з проблемних питань небанківських установ;

– надання консультації за телефоном «гарячої лінії» зв'язку;

– проведення навчальних семінарів для суб'єктів первинного фінансового моніторингу;

– участь у навчальному процесі Навчально-методичного центру Держфінмоніторингу тощо.

2. Для приведення у відповідність законодавства та узгодження процедур ПФР здійснює погодження нормативно-правових актів суб'єктів державного фінансового моніторингу.

3. Для установлення взаємозв'язку між Держфінмоніторингом, державними регуляторами та фінансовими установами, Держфінмоніторинг здійснює:

– організаційне забезпечення функціонування міжвідомчої робочої групи з дослідження методів та тенденцій у відмиванні доходів, одержаних злочинним шляхом;

– організаційне забезпечення функціонування робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного

фінансового моніторингу – небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів і фінансуванню тероризму;

– співпрацю з саморегулювними організаціями.

Протягом 2008 року до державних регуляторів надіслано:

– 12 аналітичних оглядів щодо ефективності заходів суб'єктів первинного фінансового моніторингу до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР);

– 12 аналітичних оглядів щодо ефективності заходів суб'єктів первинного фінансового моніторингу до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (ДКРРФП);

– 12 аналітичних оглядів щодо ефективності заходів суб'єктів первинного фінансового моніторингу до Національного банку України (НБУ).

Разом з цим, Держфінмоніторинг України погодив:

– 13 нормативно-правових актів ДКЦПФР;

– 3 нормативно-правових акти ДКРРФП;

– 2 нормативно-правових акти Міністерства фінансів України.

З метою ефективної протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, Держфінмоніторингом України 26.11.2008 був підписаний Меморандум з Професійною асоціацією фінансових компаній управителів про загальні засади співробітництва у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

Протягом 2008 року Держфінмоніторингом України організовано та проведено 4 засідання Робочої групи по розгляду проблемних питань суб'єктів

первинного фінансового моніторингу – небанківських установ з представниками Ліги страхових організацій України, Всеукраїнської асоціації ломбардів, Асоціації кредитних спілок України, Професійної асоціації реєстраторів та депозитаріїв, Федерації страхових посередників, Української асоціації діячів грального бізнесу, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України та Державної податкової адміністрації України.

Окрім цього, протягом 2008 року проведено аналіз помилок, що були допущені суб'єктами первинного фінансового моніторингу – небанківськими установами при поданні інформації до Держфінмоніторингу України, та за його результатами підготовлені Методичні рекомендації суб'єктам первинного фінансового моніторингу – небанківським установам щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу¹.

Держфінмоніторингом України постійно вживаються заходи щодо виявлення випадків несвоєчасного подання повідомлень суб'єктами первинного фінансового моніторингу. У разі виявлення зазначених випадків, Держфінмоніторингом забезпечується направлення такої інформації до державних регуляторів, Національного банку України, Держфінпослуг та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, з метою прийняття відповідних заходів з регулювання та нагляду.

Так, Держфінмоніторингом України у 2008 році було виявлено понад 150 страхових установ, які підозрюються у порушенні вимог статті 5 базового Закону в частині неподання ними до Держфінмоніторингу України повідомлень

¹ Затверджені наказом Держфінмоніторингу України від 26.06.08 № 145.

про фінансові операції з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу. Інформацію про підозру у порушенні було направлено до Держфінпослуг.

Аналогічні відомості щодо порушників з числа професійних учасників ринку цінних паперів направлені Держфінмоніторингом України і до Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Крім того, Держфінмоніторингом України, за звітний рік, до органів прокуратури спрямовано 221 повідомлення про невиконання (неналежне виконання) суб'єктами первинного фінансового моніторингу (відокремленими підрозділами) вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, 9 повідомлень до управління Національного банку України у Львівській області та 1 до Національного банку України.

Відповідно до Порядку формування переліку осіб, пов'язаних з терористичною діяльністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України за № 751 від 25 травня 2006 р. Держфінмоніторинг України затверджував Зміни до Переліку осіб, пов'язаних з терористичною діяльністю (6 наказів).

Зміни до Переліку осіб, пов'язаних з терористичною діяльністю, було доведено Держфінмоніторингом України до відома **4 437** суб'єктам фінансового моніторингу².

8.3. Діяльність міжвідомчої робочої групи

У 2008 році проведено 11 засідань міжвідомчої робочої групи.

² Наказ Держфінмоніторингу України «Про затвердження Порядку доведення до суб'єктів первинного фінансового моніторингу переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності» від 26.04.06 № 84.

На засіданнях міжвідомчої робочої групи розглянуто ряд важливих та проблемних питань, зокрема:

– проведення моніторингу укладених торгівцями цінними паперами угод, сторонами яких є особи, зареєстровані в офшорних зонах, та аналіз фінансових операцій з цінними паперами, що здійснюються суб'єктами господарювання через офшорні зони, з метою виявлення та припинення діяльності з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

– підготовку до III раунду взаємної оцінки України експертами Спеціального комітету Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL);

– забезпечення надання банкам доступу до бази даних про втрачені документи, що посвідчують особу;

– аналіз схем та методів, що можуть використовуватися для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, за

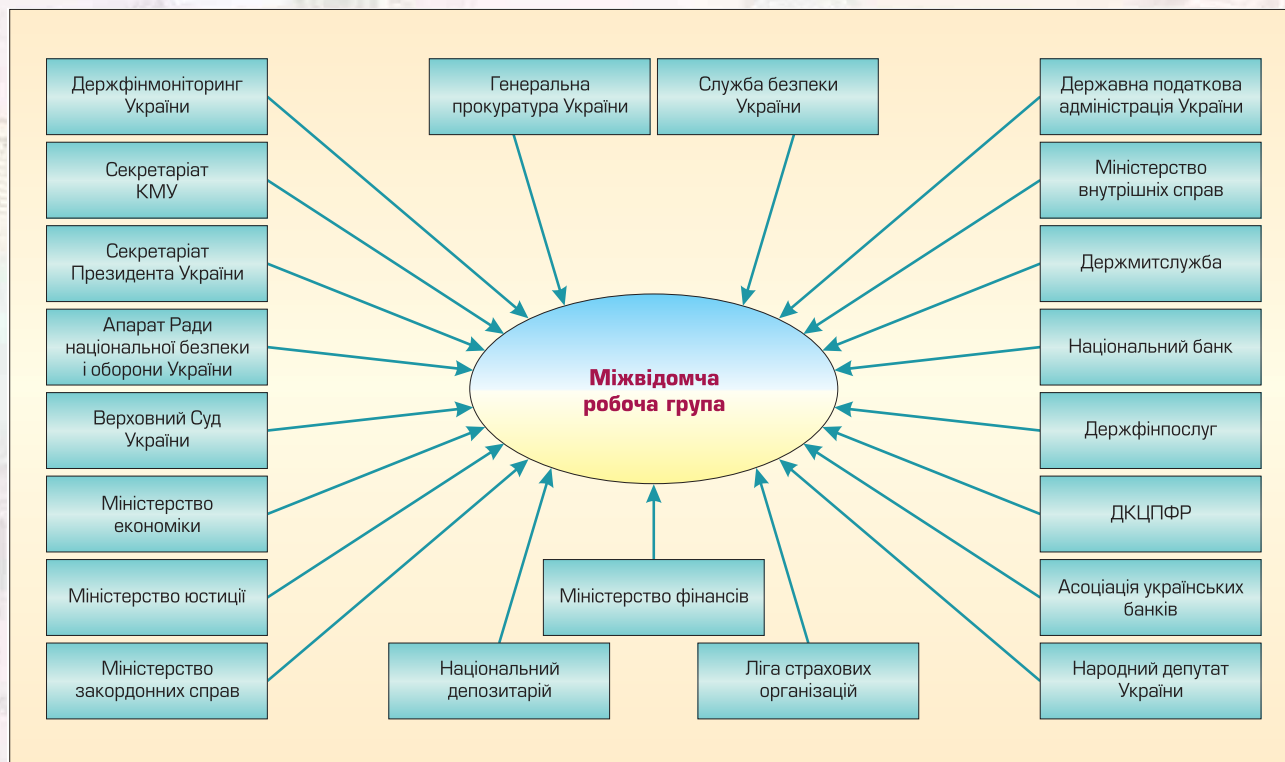
результатами аналізу кримінальних справ, розглянутих судами у 2007 році;

– результати розгляду Держфінмоніторингом України та правоохоронними органами отриманої від банків та інших фінансових установ інформації про операції, що стали об'єктом фінансового моніторингу;

– розгляд та затвердження Переліку показників ефективності діяльності національної системи запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом;

– підготовка проекту Плану заходів на 2009 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму;

– виявлення нових фінансових технологій, що можуть використовуватися для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, та вжиття заходів до запобігання їх використанню із зазначеною метою та інші питання.

8.4. Методичне забезпечення, навчання суб'єктів фінансового моніторингу

Основним напрямом методичного забезпечення у 2008 році стала розробка методичних рекомендацій для найбільш чисельних груп суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що стосувались ризик-орієнтованого підходу при здійсненні ними фінансового моніторингу. Так, були розроблені 5 типів методичних рекомендацій, які стосувались загальних підходів до управління ризиками щодо відмивання злочинних доходів та фінансування тероризму, здійснення фінансового моніторингу по карткових рахунках, організації внутрішнього фінансового моніторингу в банках із застосуванням підходу, заснованого на ризиках, здійснення професійними учасниками ринку цінних паперів та страховими установами внутрішнього фінансового моніторингу з використанням критеріїв ризику.

Проаналізовано помилки, що були допущені суб'єктами первинного фінансового моніторингу – небанківськими установами при поданні інформації, за результатами підготовлені Методичні рекомендації щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу.

Також фахівцями Держфінмоніторингу України підготовлено матеріали та у 2008 році за підтримки Проекту з питань боротьби з відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні MOLI-UA-2 (Програма Європейського Союзу TACIS для України) видано посібник «Протидія легалізації злочинних доходів і фінансування тероризму».

З метою методичного забезпечення суб'єктів фінансового моніторингу Держфінмоніторингом України організовано та проведено **246** навчальних заходів, у яких взяли участь **7 086** представників.

Протягом звітного періоду Держфінмоніторингом України було здійснено наступні заходи:

- підготовлено та направлено **3 753** листи-відповіді методичного характеру на запити суб'єктів фінансового моніторингу;
- надано в рамках роботи «гарячої лінії» для фінансових посередників щоденно близько **25–30** консультацій з питань застосування законодавства у сфері запобігання та протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму;
- підготовлено та розміщено на офіційному Веб-сайті Держфінмоніторингу України близько **113** роз'яснень щодо найбільш поширених питань, які виникають при виконанні суб'єктами фінансового моніторингу вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, за такими напрямками:
 - організація фінансового моніторингу;
 - призначення та діяльність відповідального працівника;
 - ідентифікація клієнтів;
 - фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу;
 - фінансові операції, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу;
 - реєстрація фінансових операцій та надання інформації до Держфінмоніторингу України та інші питання.

Семінар Держфінмоніторингу України

9. Навчально-методичний центр Держфінмоніторингу України

Штатна чисельність Навчально-методичного центру – 19 осіб, у тому числі: 1 – доктор наук, 1 – кандидат наук. Залучено до викладання 58 викладачів, з них – 1 доктор наук, 2 – професори, 17 – кандидати наук.

У 2008 році Навчально-методичним центром:

- Згідно плану навчальної діяльності з підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу ДНЗПО «Навчально-методичний центр ДКФМУ» на 2008 рік проведено навчання:

470 фахівців за рахунок загального фонду Державного бюджету України, в тому числі:

- представники суб'єктів державного фінансового моніторингу – 299 осіб;
- представники правоохоронних та судових органів – 171 особа;

54 відповідальних осіб суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

- Розроблено та затверджено програму з курсу «Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму» для підготовки та підвищення кваліфікації представників суб'єктів

первинного фінансового моніторингу, які не мають державного органу, який виконує функції регулювання та нагляду за їх діяльністю.

- Видано навчальний посібник «Протидія легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму».

- Укладено договір про співробітництво щодо навчання фахівців з фінансового моніторингу з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

- Отримано ліцензію Міністерства освіти і науки України на надання освітніх послуг Регіональним відділом Центру у Львівській області.

- Створено Регіональний відділ Центру у Харківській області.

- Протягом року спільно з Наступним проектом з питань боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму в Україні (MOLI-UA-2) були підготовлені та проведені 7 навчальних семінарів за участю міжнародних експертів для співробітників прокуратури, для небанківських наглядових органів, правоохоронних органів, суб'єктів первинного фінансового моніторингу, а також організована та проведена Друга щорічна конференція з протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму «Фінансовий моніторинг в умовах глобалізації світової економіки».

- Розпочато роботу по створенню Регіонального відділу Центру в Одеській області.

Семінар Держфінмоніторингу України

10. Міжнародна взаємодія

Однією з важливих складових діяльності Держфінмоніторингу України є налагодження конструктивної співпраці з міжнародними установами та іноземними партнерами, на які світовою спільнотою покладено відповідальність організації ефективної протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

10.1. Робота з міжнародними організаціями

Протягом звітного періоду Держфінмоніторинг України активно співпрацював з провідними міжнародними організаціями та установами, які опікуються питаннями протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, такими як Група з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF), регіональні організації за типом FATF – Спеціальний комітет Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL) та Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму (ЄАГ), Рада Європи та Європейська Комісія, Управління ООН з питань наркотиків

та злочинності, Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки світу, Світовий банк, Міжнародний Валютний Фонд тощо.

Протягом 2008 року представниками Держфінмоніторингу України здійснено 32 закордонних відрядження, прийнято 9 делегацій іноземних ПФР та представників іноземних установ і міжнародних організацій.

Держфінмоніторинг України, як спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, відповідно до покладених на нього завдань, укладає міжнародні договори міжвідомчого характеру (меморандуми про взаєморозуміння) з підрозділами фінансових розвідок іноземних країн.

З початку діяльності станом на 31.12.2008 Держфінмоніторингом України підписано 41 Меморандум про взаєморозуміння з іноземними ПФР, включаючи 17 Меморандумів з ПФР країн-членів ЄС та 17 Меморандумів з ПФР країн-членів НАТО.

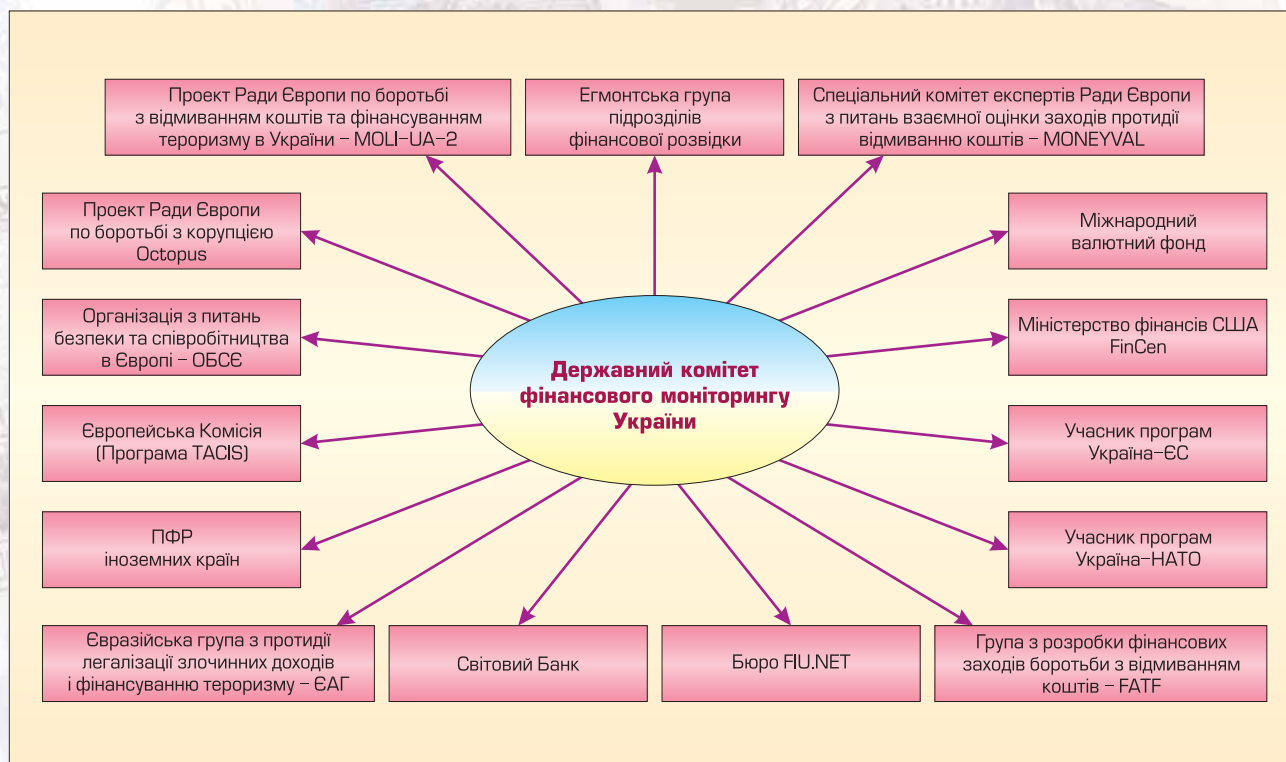
10.1.1. Співробітництво з FATF

Протягом 2008 року представники Держфінмоніторингу приймали активну

Планове візне засідання експертів у ході проведення III оцінки MONEYVAL у м. Львів

Взаємодія з міжнародними організаціями

участь у заходах, організованих Групою з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF).

Так, делегація Держфінмоніторингу України взяла участь у Другому Пленарному засіданні Групи з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів FATF, яке відбулося в м. Париж, Французька Республіка (лютий 2008 року), та у Спільному засіданні FATF/MONEYVAL з типологій відмивання коштів та фінансування тероризму у м. Монте-Карло, Князівство Монако (листопад 2008 року).

10.1.2. Співробітництво з Егмонтською групою

Представники Держфінмоніторингу України на постійній основі беруть участь у Пленарних засіданнях та засіданнях робочих груп Егмонтської групи. Так, протягом звітнього періоду представники Держфінмоніторингу України взяли участь у

засіданнях Робочої групи із залучення нових членів, Робочої групи з питань інформаційних технологій, Операційної робочої групи, Правової робочої групи, Тренінгової робочої групи, а також у засіданні Егмонтського комітету, які відбувалися в м. Сантьяго, Республіка Чилі, м. Сеул, Республіка Корея та м. Торонто, Канада.

Крім того, в рамках засідання робочих груп Егмонтської групи (м. Сантьяго, Республіка Чилі) Держфінмоніторингом України було підписано ряд міжнародних документів (меморандумів).

10.1.3. Співробітництво з Радою Європи / Європейською Комісією

У рамках співробітництва з Радою Європи експерти Держфінмоніторингу України, починаючи з 2002 року на постійній основі беруть участь у пленарних засіданнях Комітету MONEYVAL, що відбуваються тричі на рік.

Розділ 1

Розділ 2

Розділ 3

Розділ 4

Розділ 5

Розділ 6

Розділ 7

Розділ 8

Розділ 9

Розділ 10

Розділ 11

Семінар у рамках проекту технічної допомоги (MOL-UA-2), що впроваджується Радою Європи та фінансується Європейською Комісією у м. Ялта

Одним з найважливіших міжнародних заходів протягом звітного року став Третій раунд взаємної оцінки MONEYVAL/FATF, який відбувся з 22 вересня по 1 жовтня 2008 року.

Успішно та дієво продовжується імплементація Наступного проекту технічної допомоги у сфері ПВК/БФТ в Україні (MOL-UA-2), що впроваджується Радою Європи та фінансується Європейською Комісією. Зокрема, протягом звітного періоду проведено 2 міжнародних семінари, 3 робочих візити та 2 навчальні візити (загальна кількість учасників – 158 осіб).

Україна стала першою з країн TACIS, яка з літа 2006 року почала активно впроваджувати інструмент Європейської Комісії технічної допомоги та обміну інформацією TAIEX.

Зокрема, в період з 17 по 20 березня 2008 року відбулося відрядження делегації Держфінмоніторингу України до м. Вільнюс, Литовська Республіка, з метою участі у семінарі «Методи фінансової розвідки в розслідуванні відмивання коштів та шахрайства з НДС», організованому в рамках програми TAIEX.

Представник Держфінмоніторингу України виступив з презентацією на тему «Досвід Держфінмоніторингу України у сфері

розслідування відмивання коштів та шахрайства з НДС».

Крім того, у червні 2008 року Держфінмоніторингом України за сприяння TAIEX було організовано семінар на тему «Шахрайство з незаконним відшкодуванням ПДВ», який відвідали представники Молдови, Латвії, Литви, Ізраїлю, Угорщини, Естонії, Білорусі, Чеської Республіки, Бельгії та Європолу.

10.1.4. Співробітництво з Євразійською групою

Відповідно до Указу Президента України від 30 вересня 2004 року № 1156/2004, Держфінмоніторинг України визначено відповідальним за співробітництво з Євразійською групою.

Експерти Держфінмоніторингу України на постійній основі беруть участь у засіданнях усіх робочих груп та заходах ЄАГ.

Протягом 2008 року, представники Держфінмоніторингу України взяли участь у 8-му Пленарному засіданні Євразійської групи, засіданнях робочих груп та навчальному семінарі для представників компетентних органів держав-членів ЄАГ у с. Булан-Соготу, Киргизька Республіка (липень 2008 року) та 9-му Пленарному засіданні ЄАГ, засіданнях робочих груп та

консультаціях представників компетентних органів держав-членів ЄАГ з приватним сектором, які проходили у м. Москва, Російська Федерація (грудень 2008 року).

Крім того, у квітні 2008 року у Держфінмоніторингу України було проведено семінар для співробітників аналітичних підрозділів ПФР держав-членів ЄАГ. У семінарі взяли участь експерти з Білорусі, Китаю, Киргизстану, Росії, Таджикистану, а також США, Секретаріату ЄАГ та Міжнародного учбово-методичного центру фінансового моніторингу Росії.

10.1.5. Інші міжнародні заходи

Упродовж 2008 року Держфінмоніторинг України брав активну участь у заходах, організованих у рамках співробітництва Україна-НАТО.

Так, з метою участі у консультаціях Україна-НАТО з питань боротьби з корупцією, легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму, делегація Держфінмоніторингу України відвідала м. Брюссель, Королівство Бельгія (червень 2008 року).

Зазначені консультації було проведено в контексті прийнятого на Бухарестському саміті НАТО рішення щодо посилення діалогу високого рівня з Україною та переведення його у стадію активних консультацій, а також враховуючи увагу держав-членів Альянсу до імплементації Цільового плану Україна-НАТО на 2008 рік, зокрема розділу 1.2.8 щодо боротьби з корупцією, організованою злочинністю та легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму.

Крім того, делегація Держфінмоніторингу на запрошення Місії України при НАТО взяла участь у черговому засіданні неформальної робочої групи з питань фінансових аспектів тероризму та

запобігання накопиченню фінансових ресурсів терористичними організаціями, що відбулося у м. Брюссель, Королівство Бельгія (жовтень 2008 року).

У ході візиту відбулися брифінги експертів з Відділу розслідування фінансових злочинів Міністерства фінансів Туреччини та відповідного директорату Міністерства внутрішніх справ Туреччини стосовно практичних проблем, які виникають у сфері боротьби із фінансуванням тероризму.

Протягом звітного періоду було підписано Меморандуми про взаєморозуміння щодо співробітництва у сфері ПВК/БФТ з ПФР Республіки Вірменії, Республіки Філіппіни, Латвійської Республіки, Князівства Ліхтенштейну, Сирійської Аравійської Республіки та Королівства Нідерландів. Крім того, до підписання готується ще близько 10 меморандумів.

10.1.5.1. Надання технічної допомоги іншим ПФР

Протягом 2008 року експерти Держфінмоніторингу України надавали технічну допомогу іноземним колегам у розбудові та вдосконаленні національних систем протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму в рамках Егмонтської групи, ЄАГ та в рамках реалізації проектів технічної допомоги Ради Європи (в рамках Проекту Ради Європи MOLICO).

Успішно завершився процес спонсорства Держфінмоніторингу України щодо вступу ПФР Молдови до Егмонтської групи. В ході Пленарного засідання Егмонтської групи 27 травня 2008 року, голови ПФР Егмонтської групи надали згоду на приєднання ПФР Молдови до організації в статусі повноправного члена.

Крім того, активну спонсорську допомогу Держфінмоніторинг України надає ПФР Киргизької Республіки (в рамках ЄАГ та

Егмонтської групи). Так, у грудні 2008 року делегація Держфінмоніторингу України відвідала м. Бішкек, Киргизька Республіка, з метою надання допомоги ПФР Киргизії щодо підготовки зазначеної Служби до вступу в Егмонтську групу в рамках спонсорської допомоги, передбаченої членством Держфінмоніторингу України в Егмонтській групі.

Експертна допомога включала оцінку законодавчих актів, ухвалених парламентом Киргизької Республіки у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, і оцінку операційного статусу ПФР Киргизької Республіки.

10.2. Обмін інформацією з ПФР

На сьогодні Держфінмоніторинг України має багато можливостей щодо отримання від іноземних партнерів фінансової інформації, яка може бути пов'язана з протиправною діяльністю. Це дозволяє оперативніше та у більш повному обсязі розслідувати складні транснаціональні схеми.

Ефективність роботи Держфінмоніторингу України була визнана багатьма фінансовими розвідками країн світу, як США, Латвії, Литви, інших європейських країн. США відзначили, що

Україна є регіональним лідером в питаннях обміну інформацією між ПФР щодо фінансових злочинів.

З початку свого заснування Держфінмоніторинг України тісно співпрацює у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму більш ніж з 100 країнами світу та їх кількість постійно зростає.

Разом із зростанням кількості країн, з якими співпрацює Держфінмоніторинг України, зростає і кількість отриманої інформації від іноземних колег на направлені запити.

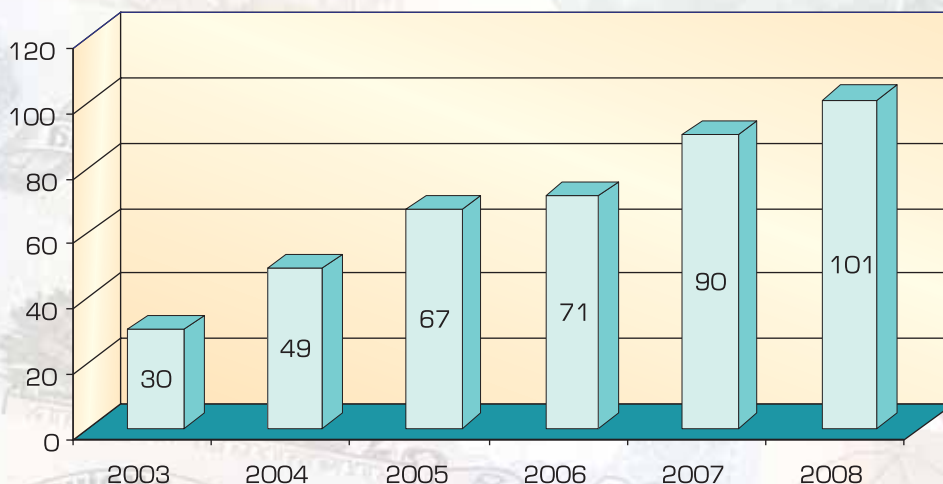
Всього з початку діяльності Держфінмоніторингом України направлено до іноземних колег **2 499** запитів, на які отримано **2 236** відповідей.

У свою чергу, Держфінмоніторинг України отримав **683** запити від **64** ПФР, на всі запити надано відповіді.

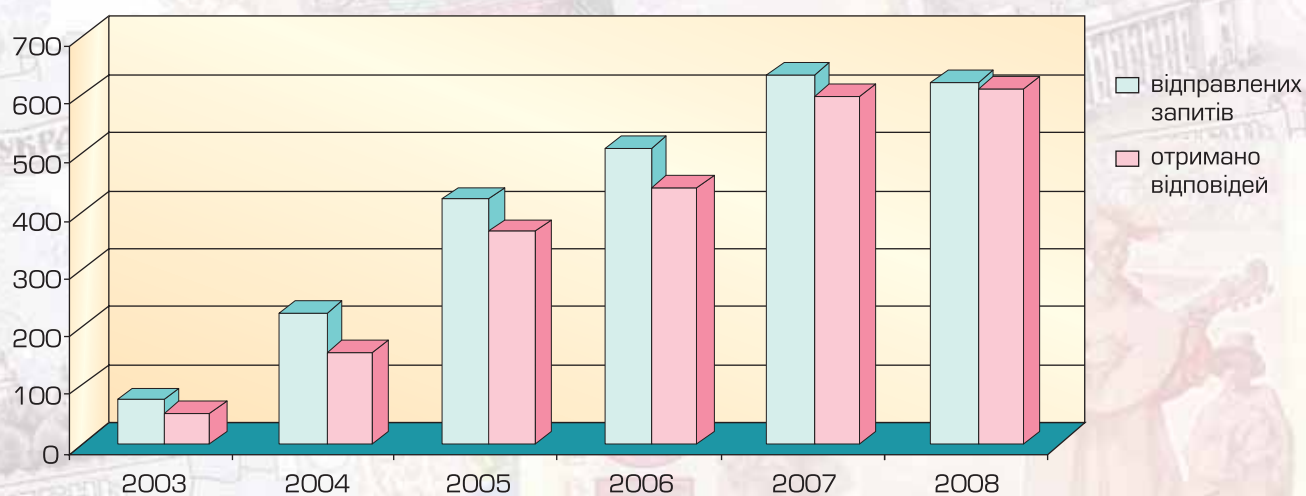
У той же час, протягом 2008 року Держфінмоніторингом України було проведено наступну роботу по обміну інформацією з іноземними ПФР:

- відправлено **630** запитів до **64** іноземних ПФР, на які отримано **615** відповідей;
- від іноземних ПФР отримано **132**

Кількість країн, з якими проводиться обмін інформацією

Кількість відправлених запитів та отриманих відповідей

запити, на всі запити надано відповідь. Середній час надання відповіді на запит іноземного ПФР складає **18,8** дня.

У той же час, на виконання ІХ спеціальної рекомендації ФАТФ з метою протидії незаконному транскордонному переміщенню валютних коштів, Держфінмоніторингом України було налагоджено співробітництво з Державною митною службою України по протидії незаконному переміщенню готівкових коштів через український кордон.

Держфінмоніторинг України направляє інформативні листи на адресу іноземних ПФР стосовно нерезидентів, якими було порушено митні правила на українському кордоні при ввезенні (вивезенні) іноземної чи національної валюти або інших валютних цінностей. Так, протягом 2008 року Держфінмоніторингом України було направлено **42** інформативних листи до **15** іноземних ПФР. Найактивніше листування ведеться з країнами, що мають з Україною спільний кордон.

11. План на 2009 рік. Перспективи розвитку

У рамках проведення Третього раунду оцінки експертами Спеціального комітету експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL), ефективності функціонування системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму в Україні завданнями України на наступний, 2009 рік є:

- опрацювання та узагальнення рекомендацій, наданих експертами за результатами третього раунду оцінки експертами Спеціального комітету експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL);

- направлення цих рекомендацій на розгляд до регуляторів та учасників національної системи протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму, державних органів;

- розробка плану заходів щодо впровадження рекомендацій, зазначених у Звіті експертами Спеціального комітету експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL).

З метою підвищення якості процесу обробки та аналізу інформації, завданнями Держфінмоніторингу України є:

- удосконалення інформаційно-аналітичної системи та нормативної бази для повної автоматизації процесу інформаційного обміну з фінансовими посередниками;

- убезпечення фінансової системи України щодо її використання з метою відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

А також:

- Перегляд нормативно-правових актів Держфінмоніторингу України та в разі потреби підготовка пропозиції щодо внесення змін та розробки нових нормативно-правових актів, направлених на забезпечення реалізації Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» після його прийняття Верховною Радою України.

- Збір та обробка інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, що надається суб'єктами первинного фінансового моніторингу. Удосконалення алгоритмів обробки з урахуванням змін нормативно-правового забезпечення фінансового моніторингу.

- Забезпечення функціонування інформаційних систем ЄІС ФМ та ФІННЕТ.

- Продовження роботи з підготовки та укладення міжнародних договорів (меморандумів) про співробітництво з питань протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму з іноземними підрозділами фінансової розвідки.

- Посилення рівня взаємодії з органами прокуратури в частині забезпечення належного та ефективного реагування на порушення посадовими особами суб'єктів первинного фінансового моніторингу вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

- Забезпечення виявлення та надання державним регуляторам для перевірки та застосування відповідних заходів регуляторного впливу інформації щодо

фактів неподання (несвоєчасного подання) банками, страховими установами та професійними учасниками ринку цінних паперів до Держфінмоніторингу України повідомлень про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

• Забезпечення перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з питань фінансового моніторингу в сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму, згідно затверджених графіків та бюджетного фінансування на 2009 рік.

Перелік скорочень

- FATF** – Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів
- MOLI-UA -2** – Наступний проект технічної допомоги по боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму в Україні
- MONEYVAL** – Спеціальний комітет експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів
- ГПУ** – Генеральна прокуратура України
- Держфінмоніторинг України, Комітет** – Державний комітет фінансового моніторингу
- ДКРРФП** – Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України
- ДКЦПФР** – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку
- ДПА** – Державна податкова адміністрація України
- САГ** – Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму
- ЄБРР** – Європейський банк реконструкції та розвитку
- ЄІС** – Єдина державна інформаційна система у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму
- МВС** – Міністерство внутрішніх справ
- НБУ** – Національний банк України
- ПФР** – підрозділ фінансової розвідки
- СБУ** – Служба безпеки України
- СПФМ** – суб'єкт первинного фінансового моніторингу
- УМ** – узагальнений матеріал
- ФІННЕТ** – захищена мультисервісна автоматизована корпоративна система Держфінмоніторингу України
- ФМ** – фінансовий моніторинг.